

**Sportisti Roi –
Sporttipäivät oppilaiden liikuntakokemusten rakentajana**

Pro gradu -tutkielma

Anna Tamminen 0335610

Taija Uuniemi 0332998

Kasvatustieteiden tiedekunta

Kasvatustiede/Luokanopettajakoulutus

Lapin yliopisto

2015

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: Sportisti Roi – Sporttipäivät oppilaiden liikuntakokemusten rakentajana

Tekijät: Anna Tamminen ja Taija Uuniemi

Koulutusohjelma/oppiaine: Kasvatustiede / Luokanopettajakoulutus

Työn laji: Pro gradu -työ x Laudaturtyö__ Lisensiaatintyö__

Sivumäärä: 78, joista 3 liitesivua

Vuosi: Kevät 2015

Tiivistelmä:

Tutkimme 4.–6.-luokkalaisten oppilaiden kokemuksia Sportisti Roin verkostoyhteistyön järjestämisestä sporttipäivistä Rovaniemellä. Lisäksi tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, mitä oppilaat ajattelivat koulujen välisten urheilukilpailuiden lopettamisesta ja millaisia toiveita heillä oli koululiikuntakulttuurin muutoksen suhteen. Käytimme tutkimukssamme etnografista lähestymistapaa. Tutkimusaineistona olivat kahdeksan oppilaan haastattelut ja kahden sporttipäivän aikana kerätty havaintoaineisto. Aineistoa analysoimme aineistolähtöistä sisällönanalyysia ja teemoittelua hyödyntäen.

Tutkimustulostemme mukaan tutkimuksen kohteena olleiden oppilaiden kokemukset liikunnanohjaajaopiskelijoiden vetämisestä sporttipäivistä olivat pääosin positiivisia. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että jokainen haastatelluista oppilaista kertoi löytäneensä ainakin yhden itselleen mieluisan pelin sporttipäivän aikana. Tutkimuskohteidemme mukaan sporttipäivien toiminta oli ollut hyvin suunniteltua ja siinä oli toteutunut melko hyvin Sportisti Roin tavoite yhteisöllisyyden kehittämisestä. Oppilaat esittivät myös toiveita tuleville sporttipäiville esimerkiksi erilaisten urheilulajien tai vaihtoehtoisten suorituspaikkojen muodossa. Vaikka haastatellut oppilaat suhtautuivat sporttipäivien järjestämiseen pääosin myönteisesti, olisivat puolet tutkimuskohteistamme valinneet koululiikuntakulttuuriin ennemmin koulujen väliset urheilukilpailut kuin sporttipäivät. Tutkimuksemme mukaan lasten ja nuorten kuunteleminen on tärkeää koululiikuntakulttuuria muutettaessa, sillä juuri he ovat kyseisen muutoksen keskiössä koululiikuntaan osallistuessaan.

Avainsanat: Sportisti Roi, sporttipäivät, koululiikuntakulttuuri, kokemukset

Suostumme tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi.

Sisällys

1. Johdanto	5
2. Sportisti Roi	7
3. Tutkimuksen viitekehys	10
3.1. Koululiikunta	10
3.2. Koululaisten liikuntasuosituksset	11
3.3. Lasten motoriset taidot	13
3.4. Lapsilähtöisyys	16
4. Tutkimusongelma.....	18
5. Tutkimuksen toteutus	19
5.1. Etnografinen lähestymistapa	19
5.2. Lapset tutkimuksen kohteena	22
5.3. Kokemuksen tutkimus	23
5.4. Teemahaastattelut ja havainnointi aineistonkeruumenetelmänä.....	24
5.5. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi.....	27
6. Tutkittavien liikuntatausta.....	29
6.1. Oppilaiden liikuntaharrastuneisuus	29
6.2. Kilpaileminen	31
6.3. Liikkumiseen motivoituminen.....	33
7. Sporttipäivän toimintaperiaatteet.....	35
7.1. Yhteisöllisyys.....	35
7.2. Ohjaaminen tekemiseen.....	36
7.3. Sporttipäivän sisällöt.....	38
8. Koululiikunnan mahdollisuudet	42
8.1. Soveltava liikunta	42
8.2. Osallistaminen.....	43

8.3. Koululiikunnan monipuolistaminen.....	46
9. Sporttipäiviin suhtautuminen.....	49
9.1. Sporttipäivät koulujen välisten urheilukilpailuiden korvaajana	49
9.2. Oppilaiden ajatukset koululiikuntakulttuurin muutoksesta	51
9.3. Oppilaiden odotukset.....	53
10. Tulosten tarkastelua	56
11. Pohdinta.....	63
11.1. Tutkimusprosessin arviointi	63
11.2. Tutkimuksen luotettavuus	65
11.3. Jatkotutkimusaiheet.....	67
Lähteet	69
Liite 1 Tutkimuslupa	6
Liite 2 Tutkimuslupapyyntö vanhemmille	7
Liite 3 Haastattelurunko	8

1. Johdanto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan liikunnan opetuksen tavoitteena on tarjota oppilaille sellaiset mahdollisuudet, joiden avulla heidän on mahdollista omaksua liikunnallinen elämäntapa (POPS 2004, 248). Tähän tavoitteeseen ei kuitenkaan ole päästy, sillä kyselytutkimusten mukaan vain 25 prosenttia koululaisista liikkuu liikuntasuosittelun mukaisesti (Lasten ja nuorten liikunta 2014, 8). Opetussuunnitelman tavoitteiden ja käytännön välille jää siis kuilu, jota on viime aikoina pyritty kaventamaan koululiikuntakulttuuria muokkamalla.

Koululiikuntakokemusten monipuolistamiseen ja parantamiseen tähtää myös syksyllä 2014 Rovaniemellä käynnistynyt Sportisti Roi -hanke. Sportisti Roi valikoitui tutkimuksemme viitekehyykseksi, koska se on ajankohtainen hanke, joka on muuttanut paljon rovaniemeläistä koululiikuntakulttuuria. Sportisti Roin verkostoyhteistyön myötä koulujen välisten urheilukilpailuiden järjestäminen on lopetettu Rovaniemellä syksyn 2014 aikana ja kilpailut on korvattu liikunnanohjaajaopiskelijoiden vetämillä sporttipäivillä. Näiden sporttipäivien toimintaan ovat lukuvuoden 2014–2015 aikana päässeet osallistumaan kaikkien hankkeessa mukana olevien yhteistyökoulujen oppilaat heidän motorisista taidoistaan tai liikunnallisesta harrastuneisuudestaan riippumatta. (SportistiRoi 2014.) Esittelemme Sportisti Roin toimintaa tarkemmin tutkimusraporttimme seuraavassa pääluvussa.

Pro gradu -tutkimuksessamme selvitimme, millaisia kokemuksia oppilailla oli Sportisti Roin toiminnasta. Rajasimme tutkimuksemme kuitenkin koskemaan erityisesti Sportisti Roin tarjoamia sporttipäiviä, joita järjestettiin muutamia lukuvuoden 2014–2015 aikana. Olimme kiinnostuneita tutkimaan juuri oppilaiden näkökulmaa, sillä he ovat niitä, joita koululiikunnan muutokset erityisesti koskettavat. Hyödynsimme tutkimuksessamme etnografista lähestymistapaa ja aineistomme

keräsimme havainnoinnin ja haastatteluiden avulla. Tutkimuskoulumme valitsimme satunnaisotannalla Sportisti Roi -hankkeessa mukana olevista peruskouluista. Tämän jälkeen valikoimme omien havaintojemme ja luokanopettajien kanssa käytyjen keskustelujen avulla mahdollisimman heterogeenisen joukon 4.–6.-luokkalaisia haastateltavia. Aineistomme otanta kohdistui juuri tähän ikäryhmään, koska pidimme tärkeänä, että tutkimuskohteillamme oli kokemuksia myös aiemmista koulujen välisistä urheilukilpailuista. Aineiston analyysissä hyödynsimme teemoittelua ja aineistolähtöistä sisällönanalyysiä.

Tutkimusraporttimme aloitamme rakentamalla tutkimuksemme viitekehyksen keskeisiä käsitteitä ja Sportisti Roin sisältöjä apuna käyttäen. Taustojen esittelyn jälkeen kokoamme yhteen tutkimuksemme tutkimusongelmat ja perustelemme tutkimuksemme metodologiset valinnat. Tämän jälkeen esittelemme tutkimuksemme tulokset neljän aineistomme pohjalta laaditun tulosteeman avulla. Aiemmin tehtyjä tutkimuksia käsittelemme omien tutkimustulostemme lomassa. Päättämme tutkimusraporttimme tulosten tarkasteluun ja pohdintaan, jossa käsittelemme esimerkiksi tutkimuksemme luotettavuutta ja mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2. Sportisti Roi

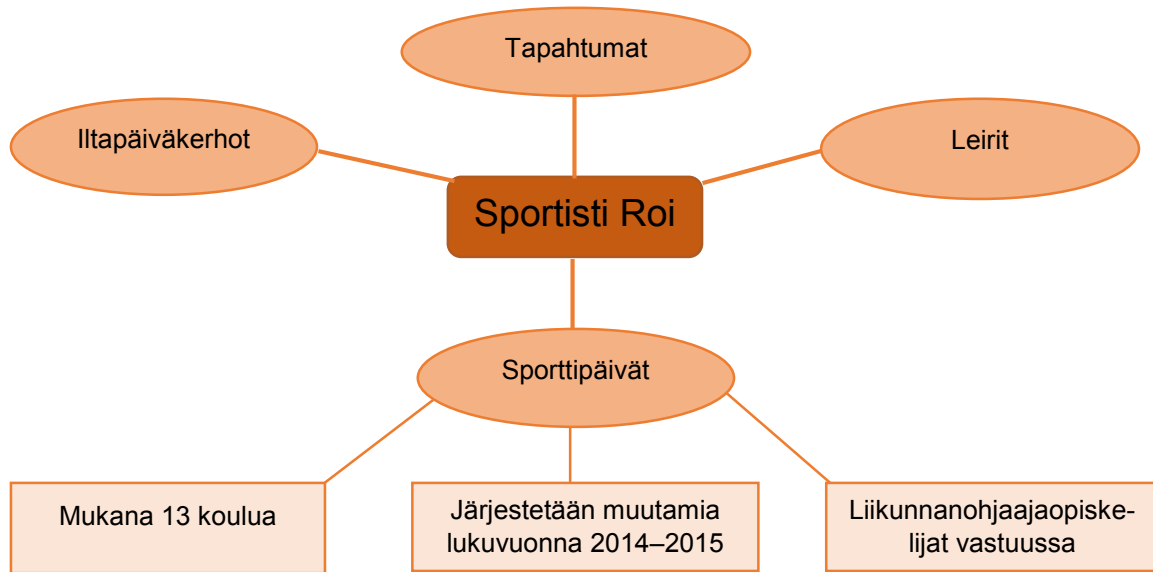
Pro gradu -tutkimuksemme tarkoituksena oli selvittää Sportisti Roi -hankkeen tarjoamia liikuntakokemuksia oppilaiden näkökulmasta, joten Sportisti Roin ideologia ja toimintaympäristö on hyvä määritellä myös tutkimusraportissamme. Positiivisten liikuntakokemusten tarjoaminen koululaisille on tärkeää, sillä lähivuosien aikana Rovaniemi pyritään nostamaan liikunnan huipulle niin valtakunnallisesti kuin kansainvälisestikin Roihu10-hankkeen avulla. Sportisti Roi on Roihu10-hankkeen tuotos, jonka avulla tämä tavoite pyritään saavuttamaan. (Roihu10, 2014.) Mukana hankkeessa on runsaasti eri toimijoita, kuten Rovaniemen kaupunki, suurin osa Rovaniemen kouluista, Lapin yliopisto sekä Lapin ammattikorkeakoulu. Lisäksi toiminnassa on mukana eri lajien urheiluseurojen jäseniä, jotka osallistuvat hankkeen aktiviteettien järjestämiseen. Hanketta tukevat myös muut yhteistyökumppanit, kuten Rovaniemen Energia ja Pohjolan Osuuspankki. (SportistiRoi 2014.)

Sportisti Roin tavoitteena on tehokkaan verkostoyhteistyön avulla saavuttaa rovaniemeläisille koululaisille liikkumisen iloa. Liikkumisen ilon avulla voidaan ehkäistä koululaisten syrjäytymistä, kehittää fyysistä kuntoa sekä tukea muuta oppimista. Sportisti Roi -hankkeen avulla lapsen tai nuoren on helpompi löytää itselleen sopiva liikuntaharrastus, sillä toiminnan kautta lapset ja nuoret pääsevät tutustumaan erilaisiin lajeihin. Hankkeen tavoitteena on myös, että kaikilla rovaniemeläisillä lapsilla olisi mahdollisuus liikunnasta nauttimiseen ilman paineita menestymisestä. Tämän vuoksi 13 rovaniemeläistä koulua poistivat syksyn 2014 aikana koulujen väliset urheilukilpailut koululiikuntakulttuuristaan. Urheilukilpailut on korvattu sporttipäivillä, joita järjestetään muutamia lukukauden aikana.

Sporttipäivät pyritään toteuttamaan yhteistyössä koulujen kanssa ja niiden järjestämisessä huomioidaan sekä koulun että lähiympäristön liikuntamahdollisuudet. Sporttipäivän toiminta kestää noin 1–3 tuntia ja se toteutetaan koulusta riippuen joko luokkakokoisesti tai koko koulun yhteisenä tuokiona. Liikuntatuokion aikana oppilailla on mahdollisuus esimerkiksi tutustua erilaisiin liikuntalajeihin ja viitepeleihin. Suurin osa sporttipäivien harjoitteista toteutetaan joukkuepeleinä, jolloin oppilaat oppivat myös sosiaalisen vuorovaikutuksen taitoja ja ryhmädynamiikan hallintaa. (SportistiRoi 2014.)

Sportisti Roi on tutkimuksen viitekehyksenä ajankohtainen, sillä sen toimintaperiaatteet noudattavat hyvin pitkälti vuonna 2016 toimeenpantavan opetussuunnitelman tavoitteita ja sisältöjä. Sekä vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa että Sportisti Roissa korostetaan positiivisten liikuntakokemusten merkitystä, liikunnan yhteisöllisyyttä ja liikunnallisen elämäntavan omaksumista. Liikunnanopetuksessa ja liikuntatuokioiden järjestämisessä tulisi pyrkiä hyödyntämään myös lähiympäristön tarjoamat mahdollisuudet ja kasvattamaan oppilaita vastuulliseen ja osallistavaan liikuntakulttuuriin. (POPS 2014, 306–307; SportistiRoi 2014.)

Sportisti Roi -hanke pyrkii tuottamaan koululaisille liikuntakokemuksia monella eri tavalla, kuten kuvio 1 osoittaa. Sportisti Roin toimintaan kuuluvat iltapäiväkerhotoiminta, erilaiset tapahtumat sekä sporttipäivät. Sporttipäivät toteutetaan koulupäivien aikana ja myös iltapäiväkerhot ovat lapsille maksuttomia, jotta mahdollisimman moni rovaniemeläinen lapsi pääsisi mukaan liikuntatoimintaan. Iltapäiväkerhot kokoontuvat kymmenellä Rovaniemen koululla ja niitä vetävät urheiluseurojen jäsenet sekä Lapin ammattikorkeakoulun liikunnanohjaajaopiskelijat. Iltapäiväkerhotoimintaa järjestetään sekä sisällä että ulkona ja sen sisällöt koostuvat monipuolisesti erilaisista lajeista ja peleistä. Iltapäiväkerhotoiminta on suunnattu alakouluikäisille oppilaille. Lisäksi hankkeen toimintaan kuuluvat myös muut erilaiset tapahtumat, kuten tutustumispäivät ja leirit, joita ovat esimerkiksi Santa-sportissa keväällä 2015 järjestetyt puuha-, lumi- ja uintileiri. (SportistiRoi 2014.)

Kuvio 1. Sportisti Roin toiminta.

Kuviossa 1 olemme jäsentäneet tarkemmin Sportisti Roi -hankkeen sporttipäiviä, koska oman tutkimuksemme viitekehys ja tutkimusongelma määrittyvät juuri sporttipäivien kautta. Sporttipäivien suunnittelusta ja ohjaamisesta vastaavat liikunnanohjaajaopiskelijat. Ohjaajista riippuen sporttipäivät voivat olla sisällöltään erilaisia, mutta niiden toteuttamisessa huomioidaan kuitenkin yhteiset teemat, joita ovat esimerkiksi arkiliikunta sekä uni ja lepo. (SportistiRoi 2014.) Jatkossa käytämme tässä tutkimusraportissamme lyhennelmää Sportisti Roi, jolla viittaamme tähän verkostoyhteistyöllä toteutettuun toimintaan. Pääasiassa keskitymme tutkimuksessamme analysoimaan Sportisti Roin kehittämiä sporttipäiviä ja oppilaiden kokemuksia niistä.

3. Tutkimuksen viitekehys

3.1. Koululiikunta

Sportisti Roin tarkoituksena on iltapäiväkerhotoiminnan ja sporttipäivien avulla kehittää koululiikuntakulttuuria. Tämän vuoksi on relevanttia määritellä, mitä koululiikunnalla tarkoitetaan. Koululiikunta on perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määritelty oppiaine, jonka viikkotuntimäärä vaihtelee hieman oppilaitosten kesken. Koululiikunnassa hyödynnetään monipuolisia, virikkeellisiä ja eritasoisia harjoitteita. (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 23.) Jotta opetus olisi tasapuolista, tulee liikunnan opettamisessa ottaa huomioon myös heterogeenisen oppilasaineksen asettamat tarpeet. Soveltavassa liikunnanopetuksessa on kyse opetuksen muodosta, jossa huomioidaan liikunnallisia erityistarpeita omaavat oppilaat. Näin ollen soveltavan liikunnanopetuksen toimintamuotoja hyödynnetään niin vammaisten kuin lahjakkaidenkin oppilaiden kanssa työskennellessä. (Heikinaro-Johansson & Kolkka 1998, 10–12.)

Koululiikuntaa voidaan pitää merkityksellisenä oppilaiden yleisten oppimisvalmiuksien edistäjänä (Jaakkola, Liukkonen & Sääkslahti 2013, 23). Wallhead ja Buckworth (2004, 285) painottavat myös oppilaiden fyysisen aktiivisuuden edistämisen merkitystä koululiikuntakulttuurissa. Liikunnanopetuksen päällimmäisenä tarkoituksena on parantaa oppilaiden kokonaisvaltaista toimintakykyä ja hyvinvointia sekä saada heidät ymmärtämään liikunnan yhteys terveyteen. Koululiikunnan järjestämisessä huomioidaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden lisäksi myös esimerkiksi paikalliset mahdollisuudet, kuten uima- ja urheiluhallit sekä luonnon tarjoamat ympäristöt. (POPS 2004, 248). Jaakkolan, Liukkosen ja Sääkslahden (2013, 23) mukaan suomalaiseen koululiikuntaan kuuluu olennaisesti myös ulkona liikkuminen, mikä on varsin poikkeuksellista muihin maihin verrattuna.

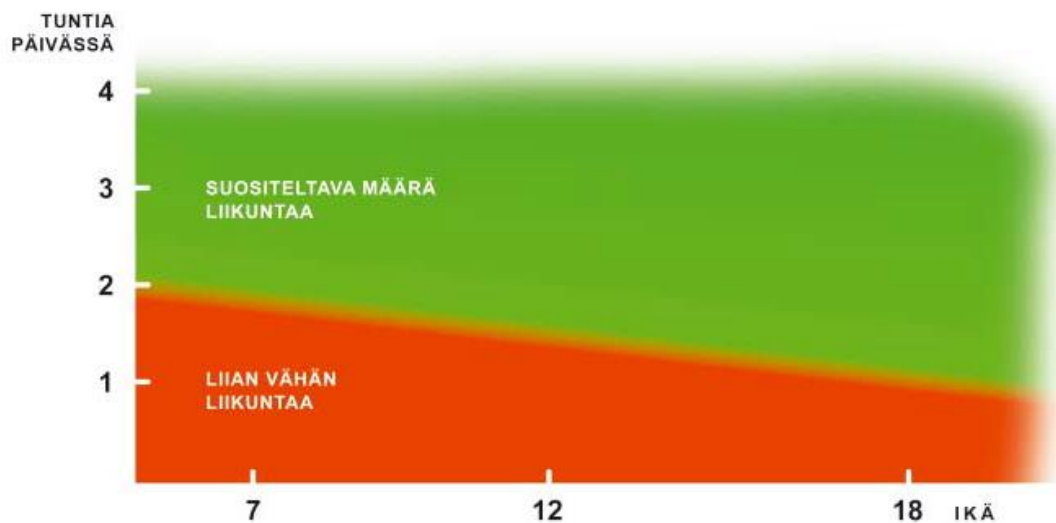
Koululiikunnan opetus toteutetaan pyrkien yhteisöllisyyteen, turvallisuuteen ja vastuullisuuteen. Lisäksi lähtökohtana ovat myös oppilaiden erityistarpeiden ja terveydentilojen huomiointi. (POPS 2004, 248.) Motoristen taitojen kehittämisen ohella erilaiset liikuntaleikit ja -pelit ovat merkityksellisiä liikunnanopetuksessa, sillä niiden avulla voidaan kehittää esimerkiksi oppilaiden yhteenkuuluvuuden tunnetta. Koska isot luokkakoot tuovat yleensä haastetta liikunnan opettamiseen, opettajat suosivat usein pienryhmien muodostamista liikunnanopetuksessa. Pienryhmissä työskentelemisen avulla opettajan on helpompi kohdata oppilaansa yksilöinä, jolloin oppilaiden tarpeet ja tavoitteet tulevat usein paremmin huomioituiksi. (Numminen & Laakso 2008, 77).

Sääkslahden (2013, 288–290, 293) mukaan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat vahvasti läsnä koululiikunnan suunnittelussa, tavoitteiden asettamisessa ja arvioinnissa. Valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden lisäksi koululiikunnan toteuttamista ohjaavat myös kunta- ja koulukohtaiset suunnitelmat. Koulukohtaisessa liikunnan opetuksen suunnittelussa täytyy huomioida esimerkiksi koulun omat liikuntatilat ja -välineet sekä liikuntaryhmien koko. Liikunnan tunnit pyritään suunnittelemaan niin, että oppilaat pystyvät tunnin aikana saavuttamaan psykomotoriset, kognitiiviset sekä sosiaalis-affektiiviset tavoitteet. Valtakunnallisen tuntijaon mukaan perusopetuksen alaluokilla 1–6 oppilailla on liikunnanopetusta noin 2–3 tuntia viikossa (Perusopetuksen tuntijako 2012). Painotukset voivat kuitenkin vaihdella, sillä kouluilla on mahdollisuudet toteuttaa liikunnanopetusta myös enemmän kuin mitä valtakunnallisessa tuntijaossa on määritelty.

3.2. Koululaisten liikuntasuosituks

Riittävällä määrällä liikuntaa on positiivisia vaikutuksia oppilaan toimintakykyyn. Saavuttaakseen terveen ja eheän kasvun, oppilaan liikkumisen tulisi olla sään-

nöllistä ja monipuolista. (TEKO.) Liikuntasuositusten tarkat tuntimäärät ovat kuitenkin vain viitteellisiä, sillä liikunnasta saatava hyöty vaihtelee yksilöiden mukaan. Uudistuneen tutkimustiedon ja yhteiskunnan muutosten myötä liikuntasuositukset ovat vuosien varrella muuttuneet. 1990-luvun puolivälin jälkeen liikuntasuosituksissa on painotettu erityisesti fyysistä kokonaisaktiivisuutta sekä terveysliikunnan merkitystä. (Tammelin 2013, 63.) Nykyiset voimassa olevat lasten- ja nuorten liikuntasuositukset ilmenevät kuviosta 2.

Kuvio 2. 7–18-vuotiaiden päivittäiset liikuntasuositukset (Heinonen ym. 2008, 17).

Koulupäivien toimintaa suunniteltaessa on tärkeää tiedostaa, ettei lasten ja nuorten ole hyvä istua yhtäjaksoisesti yli kahta tuntia. Lisäksi lasten ja nuorten tulisi välttää liiallista viihdemedian käyttöä. Kuten kuviosta 2 ilmenee, suositellaan nykytiedon valossa, että 7-vuotiaat liikkuisivat vähintään kaksi tuntia ja 18-vuotiaat vähintään tunnin päivässä. Liikunta tulee suunnitella kullekin ikäluokalle sopivalla tavalla ja se tulee toteuttaa mahdollisimman monipuolisesti. Monipuolinen liikkuminen on välttämätöntä lasten ja nuorten motoristen taitojen kehittymisen kannalta. (Tammelin 2013, 64–65.)

Nykytiedon mukaan lapset ja nuoret eivät liiku riittävästi, mikä vaikeuttaa liikunnallisen elämäntavan omaksumista ja liikuntaharrastusten löytämistä. Liikunnallisuuden avulla lapset ja nuoret kasvattavat sosiaalista verkostoaan ja rakentavat omaa itsetuntemustaan, joten lasten ja nuorten liikuntatottumuksilla on myös suuri yhteiskunnallinen merkitys. Koululaisten liikunta-aktiivisuutta on pyritty parantamaan esimerkiksi erilaisten liikuntaohjelmien avulla. Tällainen opetus- ja kulttuuriministeriön kustantama projekti on esimerkiksi Liikkuva Koulu -ohjelma, jonka pääteemoja ovat muun muassa liikkumisen lisääminen ja oppilaiden osallistaminen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö; Liikkuva Koulu.) Sportisti Roin avulla taas on pyritty vaikuttamaan oppilaiden liikunta-aktiivisuuteen sekä koulupäivän aikana että lasten ja nuorten omalla vapaa-ajalla. Tarkoituksena on esimerkiksi tarjota lapsille ja nuorille mahdollisuudet kokeilla erilaisia liikuntalajeja, jotta omaa mielenkiintoa vastaavan liikuntamuodon löytäminen helpottuisi. (SportistiRoi 2014.)

3.3. Lasten motoriset taidot

Motoriikka on kyky säännöstellä ja ohjata mekanismeja, jotka ovat liikkumisen kannalta välttämättömiä (Shumway-Cook & Woollacott 2011, 1). Motoriset taidot kehittyvät lapsilla hieman eri aikaan, mikä näkyy myös koululiikunnassa, sillä motoriset taidot eivät ole synnynnäisiä vaan ne opitaan. Lisäksi motorinen taito sisältää aina tavoitteen, johon lapsi pyrkii kehon tai raajojen liikkeiden avulla. (Jaakkola 2010, 46.) Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta hyvät motoriset taidot ovat tärkeitä, sillä ne vaikuttavat liikuntakasvatukseen ohella myös muuhun oppimiseen. Varhaisen tuen takaamiseksi säännöllinen motoristen taitojen arviointi onkin merkityksellistä erityisesti niillä oppilailla, joilla on vaikeuksia selviytyä tehtävistään. (Laasonen 2005, 197.)

Lasten motorisen kehityksen vaiheet voidaan jakaa viiteen eri ryhmään, jotka on koottu taulukkoon 1. Kussakin vaiheessa lapsi oppii erilaisia taitoja ja tähtää lopulta opittujen asioiden soveltamiseen. Motorisen kehityksen vaiheet ovat refleksinomaisten liikkeiden vaihe, alkeellisten liikkeiden vaihe, motoristen perustaitojen vaihe, erikoistuneiden liikkeiden vaihe sekä omaksuttujen taitojen hyödyntämisen vaihe. (Gallahue & Donnelly 2003, 33–41, 62; Gallahue & Ozmun 2006, 47–60.)

Taulukko 1. Motoristen taitojen vaiheet Gallahueta ja Donnellyä (2003) mukaillen.

Motoristen taitojen kehitys		
Ikävuodet	Vaihe	Tunnuspiirteet
0-1	Refleksitoimintojen vaihe	Liikkuminen tapahtuu synnynnäisten refleksien avulla
1-2	Alkeellisten taitojen omaksumisen vaihe	Kehon tahdonalainen liikkuminen
3-7	Motoristen perustaitojen oppimisen vaihe	Motoristen perustaitojen omaksuminen
7-14	Erikoistuneiden liikkeiden vaihe	Motoriset perustaidot kehittyvät lajitaidoiksi
ikävuodesta 15 eteenpäin	Omaksuttujen taitojen hyödyntämisen vaihe	Opittuja liikuntataitoja hyödynnetään ja sovelletaan

Kuten taulukosta 1 ilmenee, pyrkii vauva ensimmäisen elinvuotensa aikana liikutamaan itseään synnynnäisten refleksien avulla, mitä kutsutaankin refleksitoimintojen vaiheeksi. Ensimmäiset tahdonalaiset liikkeet, kuten tasapaino- ja liikkumistaidot kehittyvät yleensä 1–2 vuoden iässä alkeellisten taitojen omaksumisen vaiheessa. Suurimman osan motorisista perustaidoista lapsi taas oppii motoristen perustaitojen vaiheessa ikävuosien 3–7 aikana. Tällöin lapsen on tärkeää saada

paljon liikunnallisia kokemuksia, koska myöhemmät lajitaidot pohjaavat motoristen perustaitojen hallintaan. Tämän jälkeen siirrytään erikoistuneiden liikkeiden vaiheeseen, joka alkaa noin 7–8 vuoden iässä. Kouluiässä lapsi kiinnostuu erilaisista urheilulajeista, joissa tarvitaan monipuolisesti motorisia perustaitoja. (Gallahue & Donnelly 2003, 33–41, 62; Gallahue & Ozmun 2006, 47–60.)

Ikävuosien 15–16 aikana siirrytään viimeiseen motorisen kehityksen vaiheeseen, joka on nimeltään omaksuttujen taitojen hyödyntämisen vaihe. Tämä vaihe jatkuu vanhuuteen saakka ja sen aikana ihminen hyödyntää ja soveltaa oppimiaan motorisia taitoja. On kuitenkin mahdollista, ettei lapsen motorinen kehitys etene täysin tämän mallin mukaisesti. (Gallahue & Donnelly 2003, 33–41.) Myös omassa tutkimusaineistossamme näkyivät pienet erot oppilaiden motoristen taitojen välillä. Tutkimuskohteemme olivat 10–13-vuotiaita, joten he olivat motorisessa kehityksessään erikoistuneiden liikkeiden vaiheessa, jossa painottuvat erityisesti lajitaitojen oppiminen ja hyödyntäminen (Jaakkola 2010, 78).

Vuonna 2016 käyttöön otettavassa perusopetuksen opetussuunnitelmassa motoristen taitojen kehittäminen määritellään keskeiseksi tavoitteeksi alakouluikäisten liikuntakasvatuksessa. Lisäksi vuoden 2014 opetussuunnitelmassa painotetaan oppilaiden omien motoriikkataitojen reflektoinnin merkitystä sekä tasapainotaitojen kehittämistä. (POPS 2014, 157–159, 307.) Erityisen paljon motoristen perustaitojen opetuksessa hyödytään siitä, että opetus aloitetaan perustaitojen harjoittelusta ja siitä edetään useiden toistojen kautta kohti taitojen monipuolista soveltamista. (Sääkslahti 2013, 290). Motoristen perustaitojen harjoittelu on keskiössä myös Sportisti Roin järjestämissä sporttipäivissä, joissa taitoja harjoitellaan ja sovelletaan erilaisten pelien ja leikkien avulla.

3.4. Lapsilähtöisyys

Sportisti Roin keskeisenä päämääränä on pyrkiä lapsilähtöiseen toimintaan, jossa tavoitellaan sisäisen motivaation kehittymistä ja kannustetaan yrittämiseen (SportistiRoi 2014). Yleisesti lapsilähtöinen toiminta edellyttää lapsen kehityksen tuntemusta ja sen huomiointia ikäkauteen sopivien harjoitteiden muodostamisessa. Lapsilähtöiseen toimintaan ei kuitenkaan kuulu vain lapsen ehdoilla toimiminen, vaan opetuksen suunnittelusta ja järjestämisestä vastaa vastuullinen aikuinen. Aikuisten tulee lapsilähtöiseen toimintaan pyrittäessä huomioida lasten ajatukset ja tarpeet esimerkiksi kuuntelemalla heitä. (Pulkinen 2011, 320.)

Lapsilähtöisessä toiminnassa tavoitellaan hyvinvointia edistävän koulukulttuurin luomista esimerkiksi huomioimalla lasten vireystilan vaikutukset oppimiselle (Pulkinen 2011, 320). Jantusen ja Haapaniemen (2013, 228–230) mukaan lapsilähtöisyyden peruselementtejä ovat myös erilaisten oppimistyylien ja temperamenttien huomioiminen opetuksessa. Käytännössä tämä näkyy esimerkiksi opetusjärjestelyjen muokkaamisena ja monipuolisten näyttötilanteiden mahdollistamisena. Lapsilähtöisyyden peruselementit on huomioitu myös Sportisti Roin sporttipäivissä, joissa harjoitteet on suunniteltu hyvin monipuolisiksi ja liikkumisen ilo pyritään mahdollistamaan keskenään hyvin erilaisille oppilaille.

Lapsilähtöisyyttä voidaan jäsentää myös erilaisten painotusten avulla. Tällöin tärkeiksi elementeiksi voidaan nostaa esimerkiksi lapsuuden ja luonnon kunnioittaminen, aktiivisuus sekä kriittisyys vertailua ja kilpailua kohtaan. (Paalasmaa 2014, 64.) Myös toiminnallisuuden huomiointi voidaan nostaa lapsilähtöisyyden painotukseksi. Lapsilähtöisen toiminnan tulisikin huomioida lapsen luonnollinen tarve toimintaan, liikkeeseen ja ääneen. (Jantunen & Haapaniemi 2013, 235.) Nämä elementit ovat hyvin läsnä myös Sportisti Roin sporttipäivissä, joissa lapsen tarve erilaisiin toimintoihin on huomioitu esimerkiksi mahdollisimman monien

toistokertojen tarjoamisena ja odotusaikojen minimoimisena. Myös muut lapsilähtöisyyden painotukset näkyvät Sportisti Roin toiminnassa. Luonnon kunnioittaminen näkyy verkostoyhteistyön toiminnassa esimerkiksi suunnistuspäivien järjestämisenä, kun taas toiminnallisuus on esillä esimerkiksi sporttipäivissä ja iltapäiväkerhoissa.

4. Tutkimusongelma

Pro gradu -tutkimuksessamme on yksi päätutkimusongelma, jota jäsenämme kolmen alaongelman avulla. Vastaamme tutkimuksemme alaongelmiin tulostee-
mojen yhteydessä ja käsittelemme päätutkimusongelmaamme kootusti päälu-
vussa ”Tulosten tarkastelua”. Päätutkimusongelmamme on, millaisia kokemuksia
koululaisilla on Sportisti Roin sporttipäivistä. Koska olemme kiinnostuneita ni-
menomaan Sportisti Roin tarjoamasta muutoksesta koululiikuntakulttuuriin, on se
merkityksellinen käsite tutkimuksemme tutkimusongelmassa.

Pääongelma:

Millaisia kokemuksia koululaisilla on Sportisti Roin sporttipäivistä?

Alaongelmat:

1. Mitä oppilaat mielestään tekivät sporttipäivänä?
2. Miten lapset kokevat sporttipäivät verrattuna aiempaan koululiikuntakulttuu-
riin?
3. Millaisia toiveita oppilailla on Sportisti Roin tuleville sporttipäiville?

Ensimmäisenä alaongelmanamme on selvittää, mitä lapset itse mielestään teki-
vät sporttipäivänä. Tämän selvittäminen on kiinnostavaa, koska lasten omat ko-
kemukset päivän toiminnasta voivat erota suurestikin toisistaan johtuen esimer-
kiksi oppilaiden omasta aktiivisuudesta. Toisena alaongelmanamme on, miten
lapset kokevat sporttipäivät verrattuna aiempaan koululiikuntakulttuuriin. Lasten
kokemukset koululiikunnasta ovat tutkimuksemme kannalta tärkeitä, koska Spor-
tisti Roin yhtenä tavoitteena on muuttaa koululiikuntakulttuuria lapsilähtöisem-
pään suuntaan. Tutkimuksessamme selvitämme myös, millaisia toiveita oppilailla
on tuleviin sporttipäiviin liittyen.

5. Tutkimuksen toteutus

5.1. Etnografinen lähestymistapa

Tutkimuksemme etnografinen lähestymistapa kuuluu laadullisen tutkimuksen piiriin, jolle tyypillistä on tutkimussuunnitelman ja -kysymyksien muokattavuus tutkimuksen edetessä. Vaikka laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkittavan kohteen holistiseen ymmärtämiseen, ei laadullisen tutkimuksen tutkija voi sanoutua kokonaan irti arvolähtökohdista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161, 164.) Samaa objektiivisuuden haastetta käsittelevät myös Eskola ja Suoranta (1998, 17) todetessaan, että tutkijan tulisi yrittää tunnistaa omat lähtöoletuksensa ja arvostuksensa, vaikkei täydellistä puolueettoman päältä katsojan roolia pystytäkään saavuttamaan. Tätä lähtöoletusten vaikutusta jouduimme myös itse pohtimaan omaa tutkimustamme tehdessämme, sillä meillä kummallakin oli taustalla omat kokemuksemme koululiikuntaan liittyen.

Käsitteellä etnografia on tarkoitettu vieraiden kansojen tutkimista kirjoittamalla. Etnografian juuret ovat Kreikassa, jossa on aikanaan ollut vallalla antropologinen tutkimussuuntaus. Etnografia syntyi antropologiaa tehneiden tutkijoiden matkustaessa vieraisiin kulttuureihin pidemmäksi aikaa, tavoitteenaan kerätä aineistoa omiin tutkimuksiinsa esimerkiksi havainnoimalla. Useimmiten antropologien tutkimuskohteena oli pieni yhteisö ja tutkijat pyrkivät pysyttelemään oman havainnointikohteensa ulkopuolella (Marttila 2014, 362.) Näin ollen etnografisen tutkimusmetodin olennaispiirteet ovat pysytelleet hyvin samankaltaisina nykypäivään saakka.

Paitsi että etnografisella tutkimusmetodilla voidaan luonnollisesti nähdä sen oma historiallinen kehityspolkunsa, voidaan historiaa ja etnografiaa tarkastella myös

toisilleen rinnakkaisina käsitteinä. Tällaisessa tarkastelussa on huomattu, että etnografia ja historia ovat kummatkin osaltaan kiinnostuneita sosiaalisten tapahtumien ja prosessien yksityiskohtaisesta kuvailusta. Lisäksi myös kontekstisidonaisuuden huomioiminen on vahvasti taustalla etnograafikkojen ja historian tutkijoiden tekemässä tutkimuksessa. Näin ollen sekä etnografiassa että historian tutkimuksessa tutkittavien perspektiivit nähdään itsessään arvokkaina, eivätkä tutkijat yleensä ole halukkaita muuttamaan niitä. (Hammersley 1992, 32–33.)

Koska etnografiaa hyödynnetään monitieteisesti erilaisissa yhteyksissä, on sen yksiselitteinen määrittely vaikeaa. Yleisesti etnografista lähestymistapaa käytetään, kun tutkija haluaa perehtyä monitahoisiin kulttuuriin ilmiöihin sekä niiden merkityksiin. (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 7; Lappalainen 2007b, 9.) Lisäksi etnografisessa lähestymistavassa painotetaan nykyään usein tutkijan tekemien valintojen analysointia ja arviointia tieteellisessä valossa. Tutkijan on myös tiedostettava vastuunsa eettisten kysymysten suhteen ja otettava nämä pohdinnat huomioon myös omia tutkimusvalintoja tehdessään. (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 9; Murphy & Dingwall 2007, 339.)

Etnografian lähtökohtana on empiria, sillä kentältä kerättävät aineistot ja tutkittavien kanssa syntyvä vuorovaikutus ohjaavat tutkimuksen kulkua ja lopputuloksia. Vaikka etnografian tekemiselle ei ole asetettu tarkkoja reunaehtoja, voidaan etnografisen tutkimuksen tekemistä usein jäsentää kolmen tekijän kautta. Ensinnäkin etnografinen tutkimus perustuu vuorovaikutukselle ja sen aineiston keruu tapahtuu kentällä. Lisäksi tutkimus on toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan ympäristöön. (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 7–10.) Nämä etnografisen tutkimuksen elementit ovat läsnä myös omassa tutkimuksessamme, jonka aineiston keräämme kentällä vuorovaikutussuhteessa oppilaiden kanssa.

Etnografian tulee olla valmis muokkaamaan omaa toimintaansa ja tarttumaan ennakkoluulottomasti kentällä syntyviin tilaisuuksiin ja mahdollisuuksiin. Tämän

vuoksi etnografiseen lähestymistapaan kuuluvat olennaisesti ennakoimattomuus ja yllätyksellisyys. (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 8.) Vaikka etnografi pyrkii aineistoa kerätessään pysyttelemään tutkimuskohteensa ulkopuolella, ovat tutkijan omat havainnot usein keskeisessä roolissa etnografisen aineiston analysointivaiheessa. Tämän lisäksi etnografisessa tutkimusmenetelmässä painotetaan usein aineistojen ja menetelmien monipuolisuutta sekä tutkimuksen kannalta riittävää läsnäoloa ja havainnointia kentällä. Tutkimusprosessissa keskiöön nouseekin se ympäristö, jossa tutkittavat ihmiset elävät. (Lappalainen 2007b, 11.)

Etnografinen tutkimusmetodi voidaan jakaa alalajeihin, joista yksi on kouluetnografia. Kouluetnografian tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi tutkimuksen kontekstualisoiminen sekä kiinnostus erojen ja eriarvoisuuksien löytämiseen. Lisäksi kouluetnografiassa tulee ottaa huomioon opetussuunnitelmat ja yhteiskunnalliset säädökset. (Lahelma & Gordon 2007, 17, 29.) Gordon ym. (2007, 43) korostavatkin, että koulu ei tutkimuskohteena ole yksiselitteinen, koska se on paikkana meille kaikille entuudestaan tuttu ja siihen liittyy aina paljon henkilökohtaisia kokemuksia. Koulu on tutkimuskohteena myös valtavan laaja, joten etnografian täytyy aina tarkentaa kiinnostuksensa ja aineiston keräämisensä tiettyyn ilmiöön tai kohteeseen. Itse rajasimme tutkimuksemme Sportisti Roin sporttipäivien aikana rakentuneisiin koululiikuntakokemuksiin.

Komulaisen (2014, 252–253) mukaan kouluetnografiassa tulee huomioida myös lasten oikeudet ja osallisuus sekä kommunikaation moninaisuus. Sosiaalisen interaktionismin tutkimuskohteena ovatkin tyypillisesti olleet opettamisen ja oppimisen vuorovaikutustilanteet, joissa muodostetaan erilaisia merkityksiä. Tällaisia merkityksiä luodaan esimerkiksi opettajan ja oppilaiden ensimmäisissä kohtaamisissa, kuten koulun aloittamisessa. Erojen tutkimuksessa taas ollaan kiinnostuneita esimerkiksi siitä, miten oppilaiden taustat ja yhteiskunnalliset olosuhteet eroavat toisistaan ja miten nämä erot kietoutuvat yhteen. (Lahelma & Gordon 2007, 19, 23.) Omassa Pro gradu -tutkimukssamme oli kouluetnografian piir-

teitä, sillä peilasimme tutkimuksemme viitekehystä ja tuloksia opetussuunnitelmiin ja lisäksi olimme kiinnostuneita löytämään eroavaisuuksia lasten koululiikuntakokemusten välillä.

5.2. Lapset tutkimuksen kohteena

Kouluetnografin on tärkeää huomioida, että hänen tutkimuskohteenaan ovat usein lapset, jotka vaativat tutkimusinformantteina erityistä huomiota. Tutkijan on kiinnitettävä huomiota siihen, että tutkimustilanne olisi lapsille mukava, eikä se häiritsisi koulunkäyntiä. Lasten kehitystaso ja heidän erityisroolinsa tutkittavina täytyy muistaa myös tutkimusmenetelmiä valittaessa. Lapsia tutkittaessa tutkimusluvut on pyydettävä sekä lapselta itseltään että heidän vanhemmiltaan. Lasten ja heidän vanhempiensa kanssa tehdyn yhteistyön lisäksi etnografi hyötyy usein paljon myös opettajan kanssa käydystä vuorovaikutuksesta, jonka pohjalta voidaan valita esimerkiksi tutkimuksen informantit. On myös hyvä huomioida, että esimerkiksi elein ja ilmein välitetty viestintä voi toisinaan kertoa tutkijalle enemmän kun varsinainen puhe. (Aarnos 2001, 144–145.)

Lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen perehtyminen on tärkeää omassa tutkimuksessamme, sillä tutkimuksemme aineisto kerättiin 10–12-vuotiailta lapsilta. Karlssonin (2012, 44) mukaan kaikki tutkimusmenetelmät eivät sovellu lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen, koska osa tutkimustavoista voi estää lasten omien kokemusten ja näkemysten esille tulemisen. Erityisen hyvin lapsitutkimukseen soveltuvia lähestymistapoja ovat sen sijaan johdatteleva ja kyselevä sekä narratiivinen orientaatio. Omassa tutkimuksemme hyödynnämme aineiston keräämisessä puolistrukturoituja teemahaastatteluja ja observointia. Meidän tulee tutkijoina ottaa huomioon, että lapset vastaavat haastattelukysymyksiin usein lyhyesti ja omia ajatuksiaan perustelematta. Lasten on usein myös helppo aistia, mitä tutkija haluaisi heidän vastaavan. (Karlsson 2012, 45.) Omassa tutkimuksessamme otimme tämän huomioon esittämällä lapsille samaa asiaa koskevia kysymyksiä

usealla eri tavalla. Pyysimme oppilailta myös perusteluja antamilleen vastauksille.

Valitsimme omat tutkimuskoulumme satunnaisotannalla Rovaniemen alakouluista. Tämän jälkeen otimme yhteyttä kyseisten koulujen rehtoreihin ja saimme heidän avullaan yhteyden luokanopettajiin. Varsinaiset tutkimuskohteet valitsimme omien havainnointiemme ja luokanopettajien kanssa käytyjen keskustelujen avulla. Sporttipäivien aikana tapahtuneiden observointien jälkeen lähetimme haastatteluihin valikoituneiden oppilaiden koteihin lupalaput, jotka vanhemmat täyttivät ja palauttivat koululle. Haastattelutilanteessa varmistimme vielä erikseen kaikkien haastateltavien tutkimusluvut sekä oman halukkuuden osallistua tutkimukseen. Lisäksi korostimme tutkittaville, että säilytämme heidän anonymiteettinsä koko tutkimuksen ajan.

5.3. Kokemuksen tutkimus

Kokemuksen tutkimuksen lähtökohtana voidaan pitää tutkijan omien tai toisten ihmisten kokemusten selvittämistä ja analysointia. Onnistunut kokemuksen tutkimus vaatii tutkittavalta aktiivista omien kokemusten kuvaamista. Tämä kuvaaminen voi tapahtua käyttämällä erilaisia menetelmiä, joita ovat esimerkiksi puhe, valokuvat, piirroksot tai liikkeet. Menetelmästä riippumatta kokemuksen tutkimuksessa on keskeistä, että tutkimusaineistoon voidaan palata uudelleen esimerkiksi valokuvia tai piirroksia tarkastelemalla tai videotallenteita katsomalla. Tutkija päätyy useimmiten tutkimaan juuri sellaisia kokemuksia, jotka hän kokee henkilökohtaisesti merkityksellisinä ja kiinnostavina. (Perttula 2008, 133, 140, 155.)

Tässä tutkimuksessa olimme kiinnostuneita 4.–6.-luokkalaisten kokemuksista, joita selvitimme haastatteluiden avulla. Tutkimushaastattelut tallensimme tietokoneelle, jotta pystyimme palaamaan niihin aineistomme litterointi- ja analysointivaiheissa. Sportisti Roin kiinnostavuus ja ajankohtaisuus oman ammattimme

kannalta vaikutti tutkimuksemme aiheen valintaan. Oma aineistonkeruumme toteutettiin kokemuksen tutkimuksen periaatteita hyödyntäen antamalla haastattelutilanteessa tilaa lasten omien kokemusten kuvaamiselle. Kun varsinaiset kokemukset oli esitelty, aloimme täydentävien kysymysten avulla jäsentämään oppilaiden vastauksia ja lopulta analysoimme niitä yhdessä omien havaintoaineistojemme kanssa.

Kokemuksen tutkimus kohtaa toisinaan haasteita, sillä mikäli tutkimus kohdistuu toisten ihmisten kokemusten selvittämiseen, voi tutkijan olla haastavaa hahmottaa ja analysoida tutkimustuloksia. Vaikeasti sanallistettavat kokemukset voivat entisestään vaikeuttaa kokemuksen tutkimusprosessia. Myös verbaalista kommunikointia häiritsevät tekijät, kuten vammaisuus voivat aiheuttaa lisähaasteita kokemusten tutkimiselle. Toinen verbaalista kommunikointia haastava tekijä on tutkittavan ikä, sillä omien kokemusten kuvaamista voivat vaikeuttaa esimerkiksi puheen kehityksen taso tai muistivaikeudet. (Liimakka 2012, 102.) Tämä kokemuksen tutkimuksen haaste meidän on tärkeää huomioida myös omassa tutkimukssammme, sillä alakouluikäisten lasten voi olla vaikea eritellä omia kokemuksiaan tai jäsentää oppimiaan asioita haastatteluissa.

5.4. Teemahaastattelut ja havainnointi aineistonkeruumenetelmänä

Aineistonkeruumenetelmää valitessamme vertasimme aluksi haastatteluiden ja kyselylomakkeiden hyviä puolia. Päädyimme kuitenkin teemahaastatteluihin, koska uskoimme näin saavamme tutkimuksemme kannalta laadukkaamman aineiston. Lisäksi näimme hyvänä puolena täydentävien kysymysten mahdollisuuden. Tutkimushaastattelu eroaa arkikeskustelusta siten, että tieto on haastateltavalla, tutkija suuntaa keskustelua ja siihen on päädytty tutkijan aloitteesta. Haastattelijoina meidän täytyi haastattelutilanteissa huomioida myös ei-kielelliset viijheet, jotka voivat auttaa meitä ymmärtämään saatua aineistoa. Tällaisia vihjeitä

ovat esimerkiksi pään liikkeet sekä erilaiset kasvojen ilmeet ja eleet. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 22, 29.)

Haastattelu toimii tutkijan tutkimustyökaluna, joten on tärkeää, että haastattelija kykenee havaitsemaan vastausten tarkoitukset. Tämä vaatii sitä, että tutkijalla on tarpeeksi tietoa tutkimuksensa aiheesta. (Kvale 2009, 60.) Koska meidän tutkimuskohteenaamme ovat lapset, tulee meidän ottaa huomioon, että annamme tarpeeksi tilaa lasten omille kokemuksille ja pyrimme ymmärtämään heidän maailmaansa (Kvale & Brinkmann 2009, 145). Käytännössä tämä mahdollistetaan esimerkiksi antamalla tilaa tutkimuskysymysten ulkopuoliselle keskustelulle ja esittämällä tarpeeksi selkeitä kysymyksiä, joihin lasten on helppo etsiä vastauksia omasta kokemusmaailmastaan. Haastattelijan on kuitenkin hyvä tunnistaa tutkimuskysymykset, jotka johdattelevat lasta vastaamaan tietyllä tavalla (Kvale & Brinkmann 2009, 146).

Tutkimushaastattelut jaetaan yleisesti tutkimuskysymysten sitovuuden mukaan strukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 11). Pro gradu -tutkimuksessamme hyödynnämme puolistrukturoitua teemahaastattelua, jolle ominaista ovat ennalta määrätyt aihepiirit. Kysymysten järjestys ja muoto eivät ole puolistrukturoidussa haastattelussa tiukasti määriteltäviä, mutta haastattelija varmistaa, että kaikki ennalta määrätyt aihepiirit tulevat käytyä läpi. (Eskola & Vastamäki 2001, 24–27.) Haastattelun kysymykset kohdistuvat teemoihin ja teemat toimivat ikään kuin haastattelijan muistilistana. Teemojen pohjalta haastattelija voi syventää keskustelua niin pitkälle kuin on tarpeellista. (Hirsjärvi & Hurme 1995, 41–42.) Oman tutkimuksemme haastattelukysymyksiä ovat esimerkiksi, millaisia toiveita oppilailla on tuleville sporttipäiville, mikä sporttipäivissä on ollut parasta sekä millaisessa hankkeen toiminnassa oppilaat ovat olleet mukana. Käyttämämme haastattelurunko on tutkimusraporttimme liitteenä 3.

Toinen käyttämämme aineistonkeruumenetelmä on havainnointi. Siinä tutkija hankkii aineistoa kirjaamalla omia havaintojaan ylös havaintopäiväkirjaan. Havainnoinnin taustalla on tutkimuksen viitekehys ja tutkimusasetelma, joiden mukaan tutkija kohdistaa kiinnostuksensa havainnointitilanteessa. Tämän aineistonkeruumenetelmän avulla on mahdollista päästä käsiksi sellaiseen tutkimustietoon, jota ei muuten olisi saatavilla. Tutkija voi pysyä ulkopuolisena havainnoijana tai ottaa osaa havainnoitavaan toimintaan. (Järvinen & Järvinen 2011, 151.) Osallistuvassa havainnoinnissa kuvataan, tutkitaan ja koetaan sosiaalista elämää ja sen prosesseja (Emerson, Fretz & Shaw 2007, 352.) On kuitenkin huomioitava, että tutkijan tekemää havainnointia ohjaa aina oma persoona ja omat taustalla olevat kokemukset. (Järvinen & Järvinen 2011, 151.)

Tutkija hyödyntää yleensä kaikkien aistien avulla välittyvää tietoa tutkimuskohteestaan. Näin ollen esimerkiksi tietynlaiset tuoksut, äänet ja maut voivat tukea etnografin keräämää havaintoaineistoa. (Lappalainen 2007a, 113–114.) Yleensä aineiston keräämisen tueksi suunnitellaan esimerkiksi havainnointilomake ja kirjoitetaan kenttäpäiväkirjaa. Tutkijan on kuitenkin etukäteen valittava, havainnoiko hän tutkimuskohteensa suhteita, toimintaa, ympäristöä vai episodeja. Aineiston luotettavan analyysin kannalta on merkityksellistä, että tutkija pitää erillään omat tulkintansa ja suorat havainnot. Havaintoaineiston luotettava käsittely turvataan esimerkiksi siten, että tutkija huomioi suorien lainauksen ja muistinvaraisesti kirjoitettujen asioiden erillään pitämisen. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2011, 115–116.)

Haastattelut olivat Pro gradu -tutkimuksemme pääasiallinen aineistonkeruumenetelmä, mutta tekemämme havainnoinnit tukivat aineistomme analyysia. Käytimme tekemiämme havaintoja apuna myös sopivien haastateltavien löytämiseen ja haastattelukysymysten muodostamiseen. Havainnointi tapahtui syksyllä 2014 kahdella Rovaniemen alakoululla pidettävien sporttipäivien aikana. Ensimmäinen seuraamamme sporttipäivä järjestettiin viikolla 44 ja toinen viikolla 47. Kirjoitimme

kumpikin omat havaintopäiväkirjamme, joita tarkastelimme ja vertasimme keskenään ennen oppilaiden haastatteluiden tekemistä. Emme suunnitelleet valmista havainnointirunkoa, vaan pyrimme seuraamaan monipuolisesti sporttipäivien aktiviteetteja ja erityisesti oppilaiden toimintaa. Tarkoituksenamme olikin pysyä ulkopuolisina tarkkailijoina eikä osallistua mukaan toimintaan. Koska tutkimuskohteenamme olivat lasten kokemukset, emme juuri tarkkailleet ohjaajien tai luokanopettajien toimintaa. Tuomme omia havaintojamme esille tutkimuksemme tulosteemojen käsittelyn yhteydessä.

5.5. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineistolähtöisen analyysin ydinajatus on muodostaa tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus ilman etukäteen sovittuja tai harkittuja analyysiyksiköitä. Sisällönanalyysiä tehtäessä on pyrkimyksenä kuvata aineiston sisältöä sanallisesti ja samalla jäsentää tutkittavaa ilmiötä tiivistetymppään ja yleisempään muotoon. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä merkityksellistä on pelkistämisen pohjalta tehtyjen tyyppikategorioiden muodostaminen. Sisällönanalyysissä on keskeistä myös se, että tutkija pyrkii kaikissa analyysin vaiheissa ymmärtämään tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 92–113.)

Aineiston analyysi aloitetaan yleensä haastatteluiden litteroinnilla ja sisältöön perehtymisellä, jonka jälkeen keskeisistä ilmauksista etsitään samankaltaisuudet ja eroavaisuudet. Aineiston keskeisistä teemoista muodostetaan ala- ja yläluokkia, jotka kootaan lopulta kokoavaksi käsitteeksi. Aineiston analyysivaiheessa tutkija rajaa tutkimusaineistostaan tutkimusongelman kannalta merkityksellisen aineksen ja jättää muun informaation tutkimuksen ulkopuolelle. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 111.)

Oma tutkimuksemme eteni pitkälti edellä kuvattujen vaiheiden mukaisesti. Analyysivaiheen aloitimme litteroimalla haastatteluaineistomme tietokoneelle nauhoitettujen äänitteiden pohjalta. Tämän jälkeen perehdyimme litteroituun aineistoon lukemalla sitä läpi useita kertoja. Muutamien lukukertojen jälkeen aloimme luokitella aineistoa erilaisiin ala- ja yläluokkiin merkitsemällä ne litterointeihin eri väreillä. Näiden luokittelujen pohjalta muodostimme lopulta tämän tutkimusraportin pää- ja alaluvut. Tutkimusraportissamme jäsensimme tutkimustuloksemme neljään tulosteemaan, joissa yhdistyivät litteroitu haastatteluaineisto sekä omien havaintopäiväkirjojemme tulokset.

Keräsimme tutkimuksemme aineiston kahdelta koululta, joista käytämme nimiä ensimmäinen ja toinen tutkimuskoulu. Ensimmäisen tutkimuskoulun haastateltavista oppilaista käytämme tutkimusraportissamme pseudonimiä Alma, Anu, Anni ja Annukka. Erottaaksemme kahden tutkimuskoulun oppilaat toisistaan, olemme valinneet kaikille ensimmäisen koulun oppilaille A-kirjaimella alkavan nimen. Toisen tutkimuskoulun oppilaista käytämme pseudonimiä Petra, Piia, Pasi ja Pekka, joten kaikki toisen tutkimuskoulun oppilaiden nimet alkavat P-kirjaimella.

6. Tutkittavien liikuntatausta

6.1. Oppilaiden liikuntaharrastuneisuus

Kahden tutkimuskoulumme oppilaat erosivat paljon toisistaan siinä, millaisia liikuntaharrastuksia heillä oli vapaa-ajallaan. Ensimmäisen tutkimuskoulumme oppilaista kolmella neljästä oli joku liikuntaharrastus. Alma harrasti vapaa-ajallaan pyöräilyä ja ponien hoitoa. Anu taas pelasi jääkiekkoa sekä harrasti luistelua ja hiihtoa ja Annukka kertoi liikkuvansa oman koiransa kanssa ulkona. Anni sen sijaan kertoi, ettei hän harrasta mitään liikuntaa vapaa-ajallaan. Ensimmäisen tutkimuskoulun haastateltavista kukaan ei kuitenkaan kuulunut urheiluseuraan, vaan oppilaat kertoivat harrastavansa liikuntaa lähinnä kodin tai koulun pihapiirissä. Urheiluseura käsitteenä ei myöskään ollut kaikille tuttu.

Ponien hoitoon, jos se on urheiluseura. (Alma)

Toisella tutkimuskoulullamme liikuntaharrastukset olivat hyvin yleisiä, sillä neljästä haastateltavastamme kaikki kertoivat harrastavansa liikuntaa vapaa-ajallaan. Petra kertoi harrastavansa ratsastusta ja agilityä yhdessä koiransa kanssa, kun taas Pasi kävi pelaamassa jalkapalloa ja sählyä. Pekan liikuntaharrastuksiin puolestaan kuuluivat uinti, koripallo ja painonnosto. Toisen tutkimuskoulumme oppilaista eniten liikuntaharrastuksia oli kuitenkin Piialla, joka harrasti taitoluistelua, seiväshyppyä, suunnistusta, hiihtoa ja lenkkeilyä.

Mä rakastan urheilua, koska mulla on niin paljon harrastuksiakin, niin mä tykkään vaan urheilusta, en mä voi sille mitään. (Piia)

Zacheuksen (2008, 121, 207) tutkimuksen mukaan maaseutuvaltaisessa Suomessa luontainen ja monipuolinen liikunta on ennen teollistumista ollut vahvasti läsnä ihmisten arjessa. Elinkeinorakenteen muuttumisen myötä arkipäivän liikkuminen on kuitenkin hiljalleen vähentynyt ja ihmisten liikuntaharrastuksista on tullut organisoidumpia ja seuratoimintaan keskittyneempiä. Myös Piian liikuntaharrastukset tapahtuivat pitkälti urheiluseuroissa, sillä hän kuului Lapin Lukkoon, Rovaniemen Taitoluistelijoihin ja Ounasvaaran Hiihtoseuraan. Urheiluseuratoiminta oli tuttua myös Pekalle, sillä hän kuului harrastustensa kautta Swimming Clubiin, Ounasvaaran Atleetti Klubiin sekä Rovaniemen NMKY:hyn. Haastateltavien liikuntaharrastuneisuus on koottu myös taulukkoon 2, jota tarkastellaan lähemmin seuraavassa alaluvussa.

Vaikka emme tarkalleen tiedä, millaisia tuntimääriä haastattelemamme oppilaat käyttivät päivittäin liikkumiseen, voidaan otantamme todeta olevan melko liikunnallinen, sillä vain yhdellä kahdeksasta oppilaasta ei ollut lainkaan liikuntaharrastusta. Teleman, Hirvensalon ja Yangin (2014, 9) mukaan koululaisten liikuntaharrastukset ovatkin merkittäviä, sillä lasten liikunnallisen elämäntavan omaksuminen luo pohjaa myöhemmille liikuntaharrastuksille ja positiivisille liikuntakokemuksille. Lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan omaksuminen ja liikunnan ilon kokeminen ovat keskeisiä tavoitteita myös Sportisti Roin toiminnassa.

Fogelholm, Paronen ja Miettinen (2007, 26–32) ovat tutkineet lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuuden muutosta muutaman viimeisen vuosikymmenen aikana. Heidän tutkimuksensa mukaan urheiluseuratoimintaan keskittynyt liikunta on kasvanut merkittävästi viimeisten vuosikymmenien myötä. Tutkimuksessa ilmeni, että erityisesti tyttöjen liittyminen urheiluseuroihin oli kasvanut, vaikka pojat liikkuvat liikunta-aktiivisuusmittauksen mukaan yhä edelleen hieman tyttöjä enemmän. Erityisen kiinnostavaa oli, että omasta liikunta-aktiivisuudestaan kertoessaan lapset ja nuoret rajasivat tietyt urheiluharrastuksensa, kuten tanssin tai skeittauksen varsinaisen liikunnallisuuden ulkopuolelle. Tutkimuksessamme

omien liikuntaharrastusten määrittely oli erityisen vaikeaa Almalle, joka ei esimerkiksi ollut selvillä urheiluseura-käsitteen merkityksestä.

6.2. Kilpaileminen

Kilpaileminen oli läsnä haastattelemiemme oppilaiden liikuntaharrastuksissa eri tavoin. Erityisesti Pekka ja Piia toivat haastatteluissaan esiin, että heidän vapaa-ajan harrastuksiinsa kuului oleellisena osana kilpailutoiminta. Karkeasti jaotellen voidaankin todeta, että oppilaiden liikuntaharrastuksiin kuului enemmän kilpailua, mikäli liikkuminen tapahtui urheiluseuroissa. Toisaalta oppilaat olivat törmänneet kilpaurheiluun myös koulussa, sillä Rovaniemen kaupungin kouluissa oli syyslukukauteen 2014 asti järjestetty säännöllisesti erilaisia urheilukilpailuja, joista osa on pidetty oman koulun kesken ja osa koulujen välisinä kilpailuina. Kahdella tutkimuskoulullamme koulujen urheilukilpailut on järjestetty hyvin eri tavalla johtuen esimerkiksi koulun koosta ja sijainnista.

Ensimmäisen tutkimuskoulumme oppilaat olivat kaikki osallistuneet sekä omalla koululla järjestettäviin kilpailuihin että erilaisiin koulujen välisiin urheilukilpailuihin. Tämä oli sovittu koulun yhteiseksi käytännöksi johtuen esimerkiksi siitä, että koulun oppilasmäärä oli hyvin pieni ja koulu sijaitsi hieman kauempana Rovaniemen keskustasta. Koulujen väliset urheilukilpailut oli ensimmäisellä tutkimuskoulullamme järjestetty niin, että ensin oppilaat kilpailivat yhdessä muutaman naapurikylän alakoulun oppilaiden kanssa. Tämän jälkeen kilpailuiden parhailla oli mahdollisuus päästä jatkamaan uusiin kilpailuihin. Anun mukaan kaikki ensimmäisen tutkimuskoulun oppilaat eivät kuitenkaan olleet halunneet lähteä jatkamaan kilpailemista suurempiin koulujen välisiin kilpailuihin.

Toisen tutkimuskoulumme oppilasmäärä oli huomattavasti ensimmäistä koulua suurempi ja tämä näkyi myös koulun urheilukilpailuihin osallistumisessa. Toisen tutkimuskoulun oppilaista Pekka oli osallistunut jalkapalloturnaukseen ja Pasi ja

Piia hiihtoon sekä pitkän matkan juoksuun. Petra sen sijaan ei ollut päässyt osallistumaan lainkaan urheilukilpailuihin.

En oo ku niihin tai siis ollaan me niinku ku meilläki on ollu yleisurheilukilpailuita nii nii sitte niistä niinkö oon yrittäny päästä, mutta en oo koskaan päässy. (Petra)

Näin ollen oppilaat ovat olleet jo lähtökohtaisesti eri viivalla sen suhteen, millaisia kokemuksia heille kertyy kilpailemisesta koululiikunnassa. Kahdella tutkimuskoululla tekemiemme haastatteluiden mukaan koulujen kilpailukäytänteisiin on aiemmin vaikuttanut esimerkiksi se, kuinka kaukana Rovaniemen kaupungin keskustasta koulu sijaitsee, sillä syrjäisemmiltä kouluilta ei yleensä ole osallistuttu keskustassa järjestettyihin koulujen välisiin urheilukilpailuihin. Oppilaiden liikuntaharrastuneisuus ja osallistuminen urheilukilpailuihin on koottu taulukkoon 2.

Taulukko 2. Oppilaiden liikuntaharrastuneisuus ja osallistuminen urheilukilpailuihin.

Oppilaiden liikuntaharrastuneisuus			
	Liikuntaharrastus vapaa-ajalla	Urheiluseuraan kuuluminen	Koulujen välisiin urheilukilpailuihin osallistuminen
Annukka	kyllä	ei	kyllä
Anu	kyllä	ei	kyllä
Anni	kyllä	ei	kyllä
Alma	ei	ei	kyllä
Pasi	kyllä	ei	kyllä
Pekka	kyllä	kyllä	kyllä
Piia	kyllä	kyllä	kyllä
Petra	kyllä	ei	ei

Soinin (2006, 64) tutkimuksen mukaan pojat kokevat kilpailun tärkeämmäksi liikuntaan osallistumisen motiiviksi kuin tytöt. Koska kilpaileminen toimii osalle oppilaista motivaattorina liikuntaan osallistumiselle, ei sitä Soinin (2006) mukaan tulisi poistaa kokonaan koululiikuntakulttuurista. Toisaalta on myös mahdollista, että liiallinen kilpailun korostaminen koululiikunnassa vähentää liikunnasta saatavia ilon kokemuksia ja vie samalla huomion oppilaiden vertailemiseen. Pahimassa tapauksessa koulumaailman liiallinen kilpailu voi vahingoittaa lapsen itsetunnon kehittymistä. Tämä voi johtaa myös liikuntatilanteiden välttelemiseen. (Pulli 2001, 79.) Vuonna 2016 toimeenpantava opetussuunnitelmakaan ei painota kilpailemista koululiikunnassa, vaan liikunnan sisältöjen kohdalla puhutaan vain leikinomaisesta kisailusta (POPS 2014, 158).

6.3. Liikkumiseen motivoituminen

Motivaatio tarkoittaa toiminnan ärsykettä, joka toimii käyttäytymistä ohjaavana energian lähteenä. Tällä tarkoitetaan sitä, että motivoituessaan jostakin toiminnasta ihminen pyrkii suuntaamaan omaa käyttäytymistään kohti omaa tai yhteisön asettamaa tavoitetta. Motivaatio voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen motivaatioon. Kun toimintaan osallistutaan sen itsensä vuoksi, on kyseessä sisäinen motivaatio. Ulkoisessa motivaatiossa puolestaan toimintaa ohjaa jokin ulkoinen tavoite, palkkio tai pakote. (Jaakkola 2010, 117–118; Liukkonen & Jaakkola 2013, 145.) Sportisti Roin tavoitteena on kehittää tehtäväsuuntautunutta motivaatioilmastoa, jonka periaatteita ovat esimerkiksi kannustamiseen ja yrittämiseen rohkaiseminen sekä sisäisen motivaation syntyminen (SportistiRoi 2014).

Aineistossamme ulkoinen motivaatio määritti selvästi enemmän oppilaiden halua liikkua ja osallistua toimintaan kuin sisäinen motivaatio. Sisäinen motivaatio ilmeni aineistossamme Anun kohdalla, sillä hän halusi päästä kokeilemaan uusia ja erilaisia pelejä ja leikkejä. Piiaa taas motivoi vapaus valita itse haluamansa liikuntaharjoitteet ja -lajit. Oppilaiden suhtautumista koululiikuntaan on tutkinut

Yli-Piipari (2011, 23, 66–69), jonka tutkimuksen mukaan oppilaiden fyysinen aktiivisuus korreloi selvästi koululiikunnan mielekkäänä kokemisen kanssa. Myös oppilaiden motivaation tasolla oli yhteys koululiikunta-asenteisiin, sillä sisäinen motivaatio ennusti usein myönteisiä asenteita koululiikuntaa kohtaan.

Liikkumista ohjasi ulkoinen motivaatio neljällä haastateltavallamme. Annukkaa motivoi yhteinen liikkuminen läheisten kavereiden kanssa, kun taas Pekka motivoitui isommalle pelikentälle pääsemisestä. Tämän kaltainen ulkoinen liikunta-motivaatio voi saada aikaan hyviä tuloksia lyhyellä aikavälillä, mutta se ei yksistään riitä oppilaiden liikunnallisuuden kehittämiseen (Jaakkola 2010, 118–119). Ulkoinen motivaatio näkyi myös Pasiin ajatuksissa, joita ohjasi halu päästä parantamaan aiempien kilpailuiden sijoituksia. Almiin ajatuksissa puolestaan painottui konkreettisten palkintojen merkitys. Yli-Piiparin (2011, 63–65) tutkimuksen tulokset eroavat hieman omista tuloksistamme, sillä hänen tutkimuksensa mukaan oppilaiden liikkumista ohjaa useimmiten voimakas sisäinen motivaatio.

Oppilaiden suhtautuminen kilpailemiseen vaikuttaa siihen, kuinka he motivoituvat liikkumiseen koulussa. Aineistostamme oli havaittavissa, että oppilaiden suhtautuminen kilpailemiseen oli hyvin vaihtelevaa. Anni motivoitui selvästi helpommin liikuntaan, johon ei liittynyt kilpailua, kun taas Piia ja Pasi kertoivat motivoituvansa kilpailutilanteista. Annukalle koulujen väliset urheilukilpailut olivat sen sijaan toimineet motivaattorina liikuntatunnilla harjoittelulle. Näin ollen aineistostamme on havaittavissa, että koululiikuntakulttuuri on aiemmin painottanut erilaisia kilpailuja opittujen taitojen mittareina.

7. Sporttipäivän toimintaperiaatteet

7.1. Yhteisöllisyys

Annin mielestä isoin ero sporttipäivien ja koulujen välisten urheilukilpailuiden välillä oli yhteisöllisyydessä. Hän kertoikin pitäneensä sporttipäivästä, sillä siellä hän sai toimia yhdessä luokkansa oppilaiden kanssa. Myös Piian haastattelussa nousi esiin tyytyväisyys yhteisöllisyyttä ja kilpailutilanteista eroavaa ilmapiiriä kohtaan. Pasi taas kertoi oppineensa yhteishengen kehittämistä sporttipäivän aikana. Salmivallin (2005, 38) mukaan sekä läheisissä ystävyyssuhteissa että isommissa ryhmissä toimiminen ovat merkityksellisiä hyvien yhteistyötaitojen kehittymisen kannalta. Näin ollen sporttipäivissä hyödynnetyt vuorovaikutukselliset menetelmät ja harjoitukset auttoivat liikunnan ohella kehittämään lasten yhteistyötaitoja.

Kuuden haastateltavamme mukaan kaikki luokan oppilaat osallistuivat sporttipäivän aktiviteetteihin. Annukka kertoi kaikkien osallistuneen toimintaan vähän, mutta hänen mielestään erityisesti pojat osallistuivat aktiivisesti. Alma taas kertoi, ettei hän ollut kiinnittänyt erityisesti huomiota toisten osallistumiseen vaan hän oli keskittynyt lähinnä omaan tekemiseensä. Omat havaintomme olivat yhtenevät oppilaiden ajatuksien kanssa, sillä yhtä syrjään vetäytynyttä oppilasta lukuun ottamatta kaikki oppilaat osallistuivat aktiivisesti toimintaan. Käytännössä tämä näkyi siinä, että oppilaat keskittyivät ohjeiden kuuntelemiseen, liikkuvat aktiivisesti ja kannustivat toisiaan pelien ja harjoitusten aikana. Ensimmäisellä koululla myös eräs koulun opettajista osallistui hippaleikkiin.

Annerstedtin (2008, 315) mukaan Pohjoismaiden koululiikunnan opetusta ohjaavia keskeisimpiä arvoja ja tavoitteita ovat yhteistyö, sosiaaliset tekijät ja ryhmässä

toimiminen. Yhteistoiminnallisten menetelmien hyödyntäminen ja sosiaalisuuteen kasvaminen ovat merkityksellisiä sisältöjä myös vuonna 2016 Suomessa toimeenpantavassa opetussuunnitelmassa. Liikunnan avulla oppilaita pyritään ohjaamaan esimerkiksi omien tunteiden tunnistamiseen ja säätelyyn, myönteisen minäkäsityksen rakentamiseen sekä kunnioittavan vuorovaikutustavan oppimiseen. Lisäksi tulevassa opetussuunnitelmassa ovat läsnä tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen sekä esimerkiksi kulttuurien monimuotoisuuteen liittyvät sisällöt. (POPS 2014, 157.) Tulevan opetussuunnitelman sisällöt on huomioitu myös Sportisti Roin periaatteissa, sillä yhteenkuuluvuuden ja merkityksellisyyden tunteiden rakentuminen ovat sen tärkeitä päämääriä (SportistiRoi 2014).

Vaikka oppilaat sanoivat pääsääntöisesti pitäneensä sporttipäivien vuorovaikutustaitoja kehittäneistä harjoituksista ja peleistä, kertoivat Piia ja Annukka liikkuvansa mieluummin yksin koululiikunnassa. Tämä ei kuitenkaan näkynyt omissa havainnoissamme, joiden mukaan Piia ja Annukka osallistuivat aktiivisesti toimintaan ja saivat ryhmässä kannustusta osakseen. Oppilaiden omat harrastukset eivät myöskään toimineet selityksenä sille, pitivätkö he koululiikunnassa enemmän ryhmässä vai yksin tehtävistä harjoitteista, sillä vapaa-ajallaan yksilölajeja harrastaneet oppilaatkin valitsivat koululiikunnassa usein mieluummin ryhmäsuoritukset ja päinvastoin.

7.2. Ohjaaminen tekemiseen

Vuonna 2016 toimeenpantavassa opetussuunnitelmassa painotetaan opettajan roolia opetuksen ohjaajana sekä oppilaiden mahdollisuuksia vaikuttaa opetettavaan sisältöön suunnittelemalla ja toteuttamalla sitä (POPS 2014, 307). Liikunnan tuntien ohjeistuksissa tulisi huomioida esimerkiksi oppilaan ikä, motorisen osaamisen taso sekä aiemmat kokemukset. Ohjeistukset annetaan usein verballisesti, jolloin tulee huomioida, ettei ohjaajan ääni välttämättä kuulu liikuntapai-

koilla ja oppilaiden keskittyminen voi olla kuuntelemisen sijaan itse liikuntasuorituksessa. Tämän vuoksi opetuksessa korostetaan usein verbaalisten ohjeiden antojen lisäksi myös näyttöjä eli demonstraatioita, joita voivat tehdä sekä opettaja että oppilaat. (Numminen & Laakso 2008, 51–52.) Myös seuraamissamme Sportisti Roin sporttipäivässä liikunnanohjaajaopiskelijat ohjeistivat harjoitteisiin ja peleihin sekä verbaalisesti että demonstraatioiden avulla. Haastateltavat oppilaamme kuvasivat liikuntatuokion vetäjien antamia ohjeistuksia näin:

Ne oli ihan tosi mukavia, että ymmärsi, että mitä pittää tehdä ja tälleen. (Anu)

Siinä ennen ko alettiin olla sitä maali tai sitä juoksua nii sitte ne selitti ohjeita miten kannatti taktikoija. (Pasi)

Kahdeksasta haastateltavastamme seitsemän mielestä sporttipäivänä saatu ohjeistus oli riittävää. Myös liikunnanohjaajaopiskelijoiden toiminta sai oppilailta kiitosta osakseen, sillä esimerkiksi Anni painotti saaneensa ohjaajilta ymmärrettävät säännöt peleihin. Omien havaintojemme mukaan riittävien ohjeiden antaminen ei kuitenkaan ollut tae onnistuneelle pelitilanteelle. Tämä näkyi esimerkiksi Alman kohdalla, sillä vaikka hän kertoi haastattelussa ymmärtäneensä pelien ja leikkien ohjeet, vaikutti hän sporttipäivänä usein olevan tietämätön pelien kulusta ja säännöistä. Liikunnanohjaajaopiskelijat antoivat myös pelin kulkuun liittyviä vinkkejä, joista erityisesti Pasi kertoi haastattelussaan pitäneensä. Omien havaintojemme mukaan tällaisia pelitaktisia ohjeita annettiin kuitenkin enemmän toisella kuin ensimmäisellä koululla.

Liikunnan opetuksessa tulee kiinnittää huomiota puheen ja toiminnan suhteeseen. Tämä on tärkeää, koska liikunta on luonteeltaan hyvin käytännönläheinen oppiaine, jossa oppiminen tapahtuu pitkälti henkilökohtaisen tekemisen ja kokeilemisen kautta. Näin ollen puhuminen ja ohjeiden antaminen eivät saisi viedä liikaa aikaa liikunnan opetuksessa. Varsinaista liikkumiseen käytettävää aikaa voi-

daan lisätä myös esimerkiksi pistetyöskentelyä hyödyntämällä, pienillä ryhmäkoilla sekä opettajan tai ohjaajan hyvällä suunnittelulla ja organisoinnilla. (Jaakkola 2013, 340–341.) Sporttipäivien aikana kerättyjen havaintojemme mukaan liikunnanohjaajaopiskelijat onnistuivat maksimoimaan liikkumiseen käytettävän ajan noudattamalla esimerkiksi edellä mainittuja keinoja. Myös sporttipäivien pelien ja harjoitusten ohjeet annettiin lyhyesti ja niitä täydennettiin tarvittaessa.

7.3. Sporttipäivän sisällöt

Havainnoimissamme sporttipäivissä oli sekä samankaltaisuuksia että eroavaisuuksia. Kummallakin tutkimuskoululla sporttipäivän ohjasi kolme liikunnanohjaajaopiskelijaa, jotka olivat suunnitelleet harjoitteet ja pelit etukäteen ja organisoineet liikuntaympäristön valmiiksi. Kummassakin tutkimuskoulussa pelattiin muutamaa hyvin toiminnallista ja osallistavaa joukkuepeliä tai -leikkiä. Myös sporttipäivien kesto oli melko samanlainen kummallakin koululla, sillä kummatkin liikuntatuokiot kestivät noin puolitoista tuntia. Toisaalta sporttipäivien sisällöt poikkesivat toisistaan paljon ensimmäisen ja toisen tutkimuskoulun välillä. Ensimmäisen tutkimuskoulun sporttipäivä järjestettiin ulkona ja toisen tutkimuskoulun sporttipäivä sisällä jalkapallohallissa. Myös sporttipäivien organisoinnissa oli eroja, sillä ensimmäisen tutkimuskoulun liikuntatuokioon osallistuivat koko koulun oppilaat yhdessä, kun taas toisessa tutkimuskoulussa harjoitukset oli suunniteltu luokittain.

Ensimmäisellä tutkimuskoululla sporttipäivään kuului yhteensä viisi erilaista harjoitusta. Liikuntatuokion alkulämmittelynä toimi Chicken-leikki, jossa oppilaat oli jaettu kahteen ryhmään. Kumpaankin ryhmään kuului oppilaita koulun kaikilta luokka-asteilta. Tämän jälkeen oppilaat jaettiin kolmeen ryhmään pistetyöskentelyä varten. Ensimmäisellä työskentelypisteellä harjoiteltiin turbokeihään ja kiekon heittämistä ja toisella pisteellä leikittiin erilaisia juoksemiseen liittyviä leikkejä. Vii-

meisellä pisteellä oppilaat pelasivat tunnelipalloa, jossa oli tarkoituksena harjoitella pallon lyömistä tennismailalla ja kerätä juoksuja omalle joukkueelle. Tunnelipalloa pelattiin hyvin pienillä joukkueilla, joten kukin oppilas sai paljon liikuntaa tällä työskentelypisteellä.

Myös toisen tutkimuskoulun sporttipäivä aloitettiin luokan yhteisellä Chickenleikillä. Alkulämmittelyn jälkeen oppilaat pelasivat joukkuepelejä, jonka tarkoituksena oli saada koko joukkue juoksemalla vastapuolen ohi maalialueelle. Mikäli vastapuolen pelaaja pääsi koskettamaan maaliin juoksevaa oppilasta, joutui oppilas suorittamaan rangaistuksen kävelemällä rapukävelyllä määrätyn alueen ympäri. Myöhemmin tätä peliä sovellettiin jakamalla oppilaat oman joukkueen sisällä pareiksi, joiden kanssa maalialueelle juostiin käsi kädessä. Tämän jälkeen oppilaat pelasivat amerikkalaisen jalkapallon sovellusta.

Tekemissämme haastatteluissa kysyimme oppilailta, mitä he muistivat tehneensä sporttipäivän aikana sekä mitkä sporttipäivän aktiviteeteistä olivat heidän mielestään olleet mukavia ja mitkä vähemmän mukavia. Kysyimme myös sitä, olivatko liikunnanohjaajaopiskelijoiden suunnittelemat pelit ja leikit tuntuneet liian vaikeilta tai raskailta. Ensimmäisen koulun oppilaat kokivat sporttipäivän sisältäneen paljon liikuntaa. Alma ja Annukka muistivat sporttipäivästä parhaiten heittolajit sekä tunnelipallon. Anni ja Anu sen sijaan nostivat kumpikin haastattelussa esiin vain yhden sporttipäivän peleistä sitä erikseen kysyessämme. Kaikki ensimmäisen tutkimuskoulun oppilaat pystyivät nimeämään jonkun sporttipäivänä opetellun pelin tai leikin, vaikka Anni ja Anu käsittelivätkin sporttipäivän sisältöjä Almaa ja Annukkaa ylimalkaisemmin.

No aika paljon liikuttiin ja sitten hippaa ja kaikkea tällasta hauskaa. (Anu)

Liikuntaa. (Anni)

Myös toisella tutkimuskoululla oppilailla oli jonkin verran vaikeuksia nimetä sporttipäivän aikana pelattuja pelejä ja leikkejä. Oppilaat pyrkivät kuitenkin ensimmäisen tutkimuskoulun informanteja tarkemmin selittämään muistamansa pelin sääntöjä ja peliohjeita, vaikka itse pelin nimi ei ollutkaan jäänyt mieleen. Omien havaintojemme mukaan on luonnollista, että oppilaiden oli hankala muistaa pelatuista peleistä käytettyjä nimityksiä, sillä liikunnanohjaajaopiskelijat eivät sporttipäivän aikana painottaneet pelien ja leikkien nimiä, vaan keskittyivät lähinnä kertomaan lyhyesti peliohjeet. Erityisen hyvin toisen tutkimuskoulun sporttipäivästä jäivät oppilaille mieleen amerikkalaisen jalkapallon sovellus sekä joukkueittain pelattu juoksupeli.

Kaikki ensimmäisen tutkimuskoulun oppilaat nimesivät mukavimmaksi sporttipäivän aktiviteetiksi eri leikin tai pelin. Haastateltavien oppilaiden mielestä mukavimpia leikkejä olivat turbokeihään heittäminen, tunnelipallo sekä juoksemista harjoittaneet hippaleikit. Alma puolestaan nimesi turbokeihään heittämisen ja Anni hippaleikit lajeiksi, joista he eivät erityisemmin pitäneet. Annukka ja Anu sen sijaan kokivat kaikki sporttipäivän pelit mukaviksi, eivätkä he nimenneet haastatteluissa yhtään leikkiä epämieluisaksi. Lisäksi Anu kuvaili pitäneensä sporttipäivästä siksi, että sen aikana kaikki saivat kokea liikkumisen iloa.

Noo varmaan se kun kaikilla oli hauskaa ja oli jotain tekemistä ja liikuttiin ja tälle. (Anu)

Toisen tutkimuskoulumme sporttipäivästä haastateltavat oppilaat löysivät ensimmäisen koulun oppilaita helpommin yhteisen suosikkipelin, sillä kolme neljästä haastateltavastamme kertoi pitäneensä eniten joukkueittain pelatusta juoksupelistä, jossa sovellettiin leikin ”Kuka pelkää mustaa miestä?” ideaa. Pasi ja Petra eivät haastatteluissa nimenneet yhtäkään sporttipäivän harjoitusta epämieluisaksi, mutta Pekka sen sijaan ei ollut pitänyt Chicken-pelistä. Toisella tutkimuskoululla oppilaiden mukavina ja epämieluisina pitämät pelit ja leikit menivät osin

keskenään ristiin. Erityisesti sporttipäivänä pelattu amerikkalaisen jalkapallon sovellus jakoi haastateltavien oppilaiden mielipiteet, sillä Petran mielestä se oli ollut koko liikuntatuokion mukavin harjoitus, kun taas Piia oli kokenut kyseisen pelin hankalaksi.

No ehkä se amerikkalainen jalkapallo oli mukavinta, ku sitä sai kokeilla, ku mä en oo koskaa kokeillu enne sitä. Se oli tosi kivaa. (Petra)

No se oli vähän sekavaa ja sitten se oli niin isoilla joukkueilla, niin mä en sillain hirveesti tykänny siitä. (Piia)

Vaikeimmaksi sporttipäivän peliksi ensimmäisen tutkimuskoulun oppilaat Anu ja Alma nimesivät alkulämmittelynä pelatun Chicken-leikin. Anun mukaan tämä leikki oli erityisen vaikea siksi, että sen sääntöjä oli aluksi vaikea ymmärtää. Toisen tutkimuskoulun oppilaista ainoastaan amerikkalaisen jalkapallon sovellus koettiin haastavana. Pasiin mukaan kyseinen peli oli vaikea ymmärtää siksi, että siinä sovellettiin alkuperäisen pelin ideaa sellaisilla säännöillä, jotka hän koki vaikeiksi ymmärtää. Vaikka kahden seuraamamme sporttipäivän aikana pelatut pelit ja leikit olivat mielestämme keskimäärin erittäin hyvin suunniteltuja ja vaikeustasoltaan kohderyhmälleen sopivia, kiinnitimme myös itse huomiota amerikkalaiseen jalkapalloon perustuneen pelin haastavuuteen ja sääntöjen monimutkaisuuteen. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että oppilaiden kysymysten vuoksi peli jouduttiin usein keskeyttämään ja antamaan heille lisäohjeita.

Kaikki kahdeksan haastateltavaa oppilasta kertoivat tutustuneensa ainakin yhteen uuteen peliin tai leikkiin sporttipäivän aikana. Uusia pelejä ja leikkejä olivat esimerkiksi Chicken, tunnelipallo, amerikkalaisen jalkapallon sovellus sekä joukkueittain pelattu juoksupeli. Pekka ja Pasi taas kertoivat kaikkien liikuntatuokion aikana pelattujen pelien olleen heille uusia. Haastatteluiden mukaan oppilaat eivät kuitenkaan kokeneet sporttipäivän aikana pelattuja pelejä liian raskaina.

8. Koululiikunnan mahdollisuudet

8.1. Soveltava liikunta

Lauritsalon (2014a, 36) tutkimuksen mukaan oppilaiden koululiikuntasuhtautumiseen heijastuivat esimerkiksi heidän aiemmat kokemuksensa sekä liikunnallinen harrastuneisuus. Tutkimuksesta on pääteltävissä, että koululiikuntaan kuuluneet urheilukilpailut tuottavat yleensä positiivisia kokemuksia lähinnä niille oppilaille, joiden kokemukset liikunnasta oppiaineena ovat jo muutenkin hyviä. Koulun liikunnanopetusta toteutettaessa tulisikin ottaa huomioon se, etteivät esimerkiksi kilpailullisuus ja pakottaminen saa näkyä koulun liikuntakäytänteissä, vaan opetuksessa tulisi pyrkiä mielekkään ilmapiirin tuottamiseen ja oppilaiden motivoimiseen (Lauritsalo 2014b, 8).

Lauritsalon (2014b, 8) ajatus on lähtökohtana soveltavassa liikunnanopetuksessa, jossa painotetaan oppilaiden erilaisuuden näkemistä voimavarana. Toisaalta soveltava liikunta voidaan nähdä myös laajemmassa mittakaavassa, jolloin siihen sisältyvät sekä tavallinen liikunnan opetus että erityisopetus. (Heikinaro-Johansson & Kolka 1998, 12.) Soveltavan liikunnan periaatteet ovat läsnä myös Sportisti Roin toiminnassa, joka on pyritty järjestämään niin, että kaikki voivat siihen osallistua. Käytännössä tämä näkyy esimerkiksi sporttipäivien harjoitteiden suunnittelussa ja toteutuksessa, liikuntaympäristöjen muokkaamisessa sekä vaihtoehtojen tarjoamisena pelien ja leikkien yhteydessä. Seuraamiimme sporttipäiviin ei kuitenkaan osallistunut yhtäkään oppilasta, jolla olisi ollut esimerkiksi näkyvä liikuntavamma tai muita liikunnallisia erityistarpeita.

Anni ja Alma kokivat sporttipäivät hyvin erilaisina liikuntatapahtumina koulujen välisiin urheilukilpailuihin verrattuna. Alman mielestä koulujen välisillä urheilukilpailuilla ja sporttipäivillä ei ollut mitään yhteistä. Annin mukaan taas suurin ero aiempien urheilukilpailuiden ja syksyllä 2014 järjestettyjen sporttipäivien välillä oli siinä, että sporttipäivään saivat osallistua kaikki koulun oppilaat eikä luokasta valittu tiettyjä oppilaita edustamaan luokkaa.

Se ei ollu vähän niinkö semmonen kilpailu vaan semmonen no missä saatii yhdessä tehdä kaikkee. (Anni)

Petra kertoi pitäneensä sporttipäivistä, koska niissä sai liikkua enemmän kuin urheilukilpailuissa. Omien havaintojemme mukaan erilaisia vaihtoehtoisia suorittamistapoja ei kuitenkaan sporttipäivien peleissä tai leikeissä juuri ollut. Liikuntapaikoilla ei myöskään ollut vaihtoehtoisia välineitä eikä pelialueiden kokoa muutettu pelien aikana. Pekka kertoi kuitenkin saaneensa vaihtoehtoisen tavan suorittaa rangaistuspisteenä ollut rapukävely konttaamalla.

8.2. Osallistaminen

Vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa oppilaiden osallistaminen ja itsereflektiotaitojen kehittäminen ovat vahvasti esillä. Alkuopetuksen vuosiluokkien liikunnan opetuksessa osallistamisen pääpaino on oman mielikuvituksen ja omien ideoiden kehittämisessä sekä kuuntelemisessa. Alakoulun ylemmillä luokilla taas korostuvat esimerkiksi oppilaiden mahdollisuudet vaikuttaa toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. (POPS 2014, 158, 306.) Omien havaintojemme mukaan vuosiluokille 3–6 asetetut, opetussuunnitelmassa mainitut osallistamisen tavoitteet jäivät kuitenkin osin toteuttamatta seuraamisemme sporttipäivissä, sillä sporttipäivän aktiviteetit olivat valmiiksi suunniteltuja, eivätkä oppilaat saaneet vaikuttaa pelien kulkuun tai niiden sääntöihin. Oppilai-

den antama palaute otettiin kuitenkin vastaan, sillä kummankin sporttipäivän loppuksi osallistujat pyydettiin istumaan piiriin ja heiltä kyseltiin kokemuksia ja mielipiteitä liikuntatuokioon liittyen.

Oppilaiden haastatteluiden mukaan osallistaminen onnistui sporttipäivän liikuntatuokioiden aikana parhaiten pienissä ryhmissä toimittaessa. Myös omat havaintomme tukevat haastateltavien oppilaiden näkemystä, sillä pienempien ryhmäjohtajien ansiosta oppilaat saivat harjoituksiin enemmän toistoja ja täten kokonaisvaltaisesti enemmän liikuntaa. Oppilaat kokivat pieniin ryhmiin jakamisen antaneen myös enemmän tilaa toimia.

Jos on koko koulu nii siinä on ehkä vähän liikaa. (Annukka)

Annukan kommenttiin liittyen täytyy kuitenkin huomioda, että ensimmäisellä tutkimuskoulullamme oppilaita oli yhteensä vain hiukan enemmän kuin toisen tutkimuskoulumme yhdellä luokalla. Toisen tutkimuskoulumme sporttipäivässä oppilaita ei kuitenkaan jaettu missään vaiheessa pienempiin ryhmiin, vaan luokka suoritti kaikki pelit ja leikit yhdessä. Omien havaintojemme mukaan sporttipäivien ulkoiset puitteet mahdollistivat oppilaiden monipuolisen osallistamisen, sillä tilaa liikkumiseen oli runsaasti kummallakin liikuntapaikalla.

Vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kilpailemista ei ole nostettu osallistamisen välineeksi (POPS 2014, 158, 307). Vaikka oppilaat omien havaintojemme mukaan kannustivat ahkerasti toisiaan, ei kilpailullisuus mielestämme ollut vahvasti esillä myöskään sporttipäivien toiminnassa. Tämä näkyi esimerkiksi siinä, ettei oppilaita juuri ohjeistettu laskemaan pisteitä sporttipäivän peleissä, eikä liikuntatuokioiden aikana korostettu voittajien ja häviäjien rooleja. Ensimmäisen tutkimuskoulumme haastateltavat oppilaat sen sijaan koki-

vat, että sporttipäivän peleissä ja leikeissä oli mukana kilpailullisuutta, vaikka siihen ei liikunnanohjaajaopiskelijoiden taholta aktiivisesti ohjattukaan. Toisen tutkimuskoulumme oppilaiden näkemykset olivat puolestaan paremmin linjassa omien havaintojemme kanssa, sillä tuolla koululla kilpailullisuus oli sporttipäivässä läsnä vain yhden haastateltavan oppilaan mielestä.

Annin mielestä kilpailullisuus näkyi sporttipäivän peleissä ja leikeissä erityisesti poikien käytöksessä, sillä he olivat Annin mukaan vertailleet esimerkiksi oppilaiden tuloksia turbokeihään heitossa. Piian mukaan myös toisella tutkimuskoululla oli mukana hieman kilpailua, joka linkittyi hänen kokemuksissaan lähinnä voittamisen tavoitteluun. Meidän omissa havainnoissamme joukkuepeleissä korostuivat erityisesti toisten kannustaminen sekä osallistuminen hyvässä yhteishennessä.

No öö.. se oli semmosta lipunryöstön tapaista. Siinä piti juosta niinku toiselle puolelle, niin siinä oli aika kilpailuhenkistä. (Annukka)

No kaikki halus voittaa sen toisen joukkueen ja sit se toinen joukkue halus voittaa meitä. (Piia)

Kuten tutkimuksemme taustateoriassa toimme ilmi, kuuluu Sportisti Roin sisältöihin sporttipäivien lisäksi myös iltapäiväkerhotoimintaa. Kummankaan tutkimuskoulumme haastateltavilla oppilailla ei kuitenkaan ollut kokemuksia Sportisti Roin liikunnallisiin iltapäiväkerhoihin osallistumisesta. Ensimmäisellä tutkimuskoululla iltapäiväkerhotoimintaa ei syksyn 2014 aikana ollut järjestetty koulun syrjäisen sijainnin vuoksi. Toisella tutkimuskoulullamme iltapäiväkerhotoimintaa sen sijaan järjestettiin säännöllisesti viikoittain, mutta kukaan haastateltavista oppilaisistamme ei ollut tietoinen kyseisistä kerhoista. Käytännön tasolla osallistamisen onnistumiseen vaikuttavat siis myös riittävä tiedonkulku ja tehokas toiminnan organisointi.

8.3. Koululiikunnan monipuolistaminen

Liikunta oli mieluisin koulun oppiaineista Anulle, Annukalle ja Piialle. Muiden opilaiden näkemyksissä käsitykset koululiikunnan mielekkyydestä vaihtelivat positiivisten kommenttien ollessa kuitenkin vahvemmassa roolissa. Osa haastateltavistamme kertoi pitävänsä koululiikunnasta, vaikka he eivät nimenneetkään sitä suosikkiaineekseen koulussa. Pasi kertoi pitävänsä liikunnasta oppiaineena, koska se on niin monipuolista.

Liikunta on kivvaa, ku siinä on niitä monipuolisesti kaikkea, jalkapalloa ja telinevoimistelua ja kuntotestejä ja semmosia. (Pasi)

Pekan ajatukset koululiikunnasta eivät sen sijaan olleet yhtä myönteisiä, sillä hän koki pitävänsä vain joistakin kyseisen oppiaineen sisällöistä. Tästä huolimatta Pekka kuitenkin harrasti vapaa-ajallaan urheilua kolmessa urheiluseurassa. Myös Piia harrasti liikuntaa urheiluseuroissa, mutta hän puolestaan nimesi liikunnan mielekkäimmäksi kouluaineekseen. Näin ollen liikuntaseuratoiminnalla ja koululiikunnan mielekkäänä kokemisella ei tutkimuksemme mukaan ole aina suoraa yhteyttä.

Lauritsalon (2014a, 6–7) koululiikuntaa koskevia käsityksiä käsitelleessä tutkimuksessa lasten ja nuorten käsitykset koululiikunnasta eivät olleet yhtä myönteisiä. Tutkimuksen mukaan oppilaat olivat kokeneet kielteisinä esimerkiksi liikunnan opetuksen yksipuolisuuden, järjestetyn opetusympäristön sekä puutteellisen välineistön. Toisaalta nämä tekijät näyttäytyivät tutkimuksen aineistossa myös positiivisessa valossa vastaajasta riippuen. Tämän kaltaiset, keskenään vastakkaiset näkemykset olivat löydettävissä myös omasta tutkimusaineistostamme, sillä esimerkiksi sporttipäivien sisällöistä kerrottaessa oppilaat nostivat mieluisiksi ja toisaalta epämieluisiksi samoja pelejä ja leikkejä.

Kahdessa seuraamassamme sporttipäivässä liikunnan monipuolistaminen tapahtui esimerkiksi liikuntavälineiden luovana hyödyntämisenä. Tämä näkyi muun muassa Chicken-pelissä, jossa pelivälineeksi oli otettu koiranlelu. Tunnelipalloa taas pelattiin tavallisesta pesäpallosta poiketen pehmeämmällä pallolla ja tennis-mailalla, jolloin oppilaan mahdollisuudet lyönnin osumiseen kasvoivat pinta-alaltaan suuremman mailan ansiosta. Ainoat oppilaille kokonaan uudet välineet, joita sporttipäivien aikana käytettiin, olivat ensimmäisen tutkimuskoulun sporttipäivässä ollut turbokeihäs sekä toisen tutkimuskoulun sporttipäivässä hyödynnetty amerikkalainen jalkapallo. Vaikka sporttipäivänä käytetyt välineet olivat oppilaille hyvin tuttuja, olivat liikuntatuokion aikana pelatut leikit ja pelit enimmäkseen uusia kaikille haastateltavillemme. Näin ollen uusien käyttötarkoitusten antaminen tutuille liikuntavälineille voi siis rikastuttaa liikunnan opetusta ja antaa oppilaille uusia kokemuksia.

Vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS 2014, 306) liikunnan opetuksen tavoitteeksi määritellään monipuolisten taitojen kehittämisen rinnalla myös esimerkiksi liikunnallisen elämäntavan omaksuminen ja oman kunnon kehittäminen. Omien havaintojemme mukaan sporttipäivien vetäjinä toimineet liikunnanohjaajaopiskelijat eivät korostaneet liikunnallisen elämäntavan merkitystä antamissaan ohjeistuksissa. Oppilaiden kunnon kehittäminen oli kuitenkin selvästi keskeisenä tavoitteena sporttipäivän aktiviteeteissa. Vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa annetut tavoitteet konkretisoituivat kuitenkin hyvin Anun haastattelussa, jossa hän kertoi oppineensa liikuntatuokion aikana myös liikunnan kasvatuksellisia sisältöjä.

Kannattais liikkua paremmin, niin pysyy terveenä ja tälleen, että ois hyvä, että liikkuu enemmän. (Anu)

Koululiikunnan monipuolistaminen näkyy koulun arjessa myös muuten kuin liikuntatuntien peleinä ja lajeina. Liikunnallisen elämäntavan omaksumiseksi kouluissa voidaan hyödyntää esimerkiksi varsinaisten liikuntatuntien ulkopuolella tapahtuvia liikuntatuokioita. Käytännön tasolla koulupäivän liikunnallistaminen voi tarkoittaa myös ohjattua välituntitoimintaa tai Liikkuva koulu -hankkeen aktiviteetteja. Koulupäivän liikunnallistamisen edellytyksenä on, että koulun opettajat ymmärtävät asian merkityksen ja pyrkivät hyödyntämään liikunnallistavia käytänteitä omassa opetuksessaan. (Asanti 2013, 629–630.)

9. Sporttipäiviin suhtautuminen

9.1. Sporttipäivät koulujen välisten urheilukilpailuiden korvaajana

Kummankin tutkimuskoulumme oppilaille koulujen välisten urheilukilpailuiden järjestäminen oli tuttu traditio aiempien kouluvuosien ajalta. Näin ollen syksyllä 2014 järjestetyt sporttipäivät saivat oppilaiden näkemyksissä vertailukohdan aiemmin järjestetyistä urheilukilpailuista. Pääsääntöisesti haastateltavien oppilaiden näkemykset aiemmin järjestetyistä koulujen välisistä urheilukilpailuista olivat hyvin myönteisiä. Alma kertoi tykänneensä näihin kilpailuihin osallistumisesta, mutta häntä harmitti, ettei hän ollut koskaan voittanut palkintoa kyseisissä kilpailuissa. Positiivisia kokemuksia urheilukilpailuista oli myös Annilla, jonka mukaan koulujen välisiin urheilukilpailuihin osallistuminen oli ollut hauskaa, koska siellä sai kilpailla. Koulujen väliset urheilukilpailut oli koettu myönteisinä myös niiden sosiaalisuuden vuoksi. Tämä näkyi esimerkiksi Annukan ja Anun haastatteluissa, sillä heidän mielestään urheilukilpailuihin osallistuminen oli ollut mukavaa, kun siellä näki kavereita toisista kouluista. Anu kertoi tutustuneensa kilpailuissa myös uusiin ihmisiin.

Toisella tutkimuskoululla kaikki luokan oppilaat eivät kuitenkaan olleet päässeet osallistumaan aiemmin järjestettyihin koulujen välisiin urheilukilpailuihin. Petran olikin haastattelussa vaikea sanoa mielipidettään koulujen välisistä urheilukilpailuista, sillä hän ei ollut koskaan päässyt osallistumaan niihin. Myöhemmin haastattelussa hän totesi kuitenkin olevan ihan mukavaa, että kilpailuja järjestettiin. Pasin mukaan koulujen välisiin urheilukilpailuihin osallistuminen taas ei aina ollut mielekästä, sillä hän oli nähnyt omat voittamismahdollisuutensa melko pieninä toisiin kilpailijoihin nähden. Piia puolestaan toi haastattelussaan esille näkökulman sellaisilta oppilailta, jotka eivät olleet päässeet osallistumaan koulujen välisiin urheilukilpailuihin.

Ne sano, että ei haittaa yhtään, koska useemmat ei ees tykkää kilpailemisesta ja se on vaan inhottavaa, ku jotkut, jotka harrastaa nii sit pääsee sinne ja sit jos pääsis sinne, nii sit kuitenkin häviäis niille kaikille. (Piia)

No ihan kivat, mutta ehkä siellä on vähän liian pahat vastukset. Siellä on semmoisia, jotka ihan kilpailee ihan kunnolla. (Pasi)

Oppilaiden positiiviset näkemykset koulujen välisistä urheilukilpailuista näkyvät erityisesti siinä, että kaikkien haastateltavien oppilaiden mielestä on harmi, että koulujen väliset urheilukilpailut on lopetettu Rovaniemellä. Oppilaat nimesivät monenlaisia syitä siihen, miksi urheilukilpailuiden lopettaminen on heidän mielestään kurjaa. Almaa harmitti, ettei hän ollut ehtinyt saada palkintoa urheilukilpailuista ennen niiden lopettamista, kun taas Pasi olisi halunnut päästä nostamaan luokkansa sijoitusta jalkapalloturnauksessa. Näin ollen Pasi harmitti erityisesti joukkueena suoritettujen koulujen välisten urheilukilpailuiden poisjäänti. Uusien kilpailukokemusten pois jääminen puolestaan harmitti Anua ja Annia. Piian haastattelusta kävi kuitenkin ilmi, että vaikka oman tutkimusaineistomme oppilaat kokivat koulujen välisten urheilukilpailuiden lopettamisen pitkälti negatiivisena asiana, oli Piian luokassa myös toisenlaisia näkemyksiä asiasta.

No mun mielestä ne (jotka eivät pitäneet kilpailemisesta) on siit ihan mielissään, koska sit ei tartte niinku silleen erityisesti mitenkään panostaa siihen urheiluun tai kilpailuun. (Piia)

Oppilaiden haastatteluiden mukaan sporttipäivät ja koulujen väliset urheilukilpailut erosivat paljon toisistaan. Annin ja Anun mielestä suurin ero oli kilpailullisuudessa, joka ei heidän mielestään ollut erityisemmin läsnä sporttipäivien aktiviteeteissa. Alma, Annukka ja Pasi puolestaan korostivat sitä, että sporttipäivässä oli vähemmän osallistujia, sillä ne järjestettiin kullakin Rovaniemen koululla erikseen. Piian näkemyksessä korostuukin sporttipäivän pienemmän osallistujamäärän mahdollistama yhteisöllisyys.

Siinä oli jotenkin erilainen ilmapiiri, sillain et kaikki oli siellä mukana. (Piia)

Sporttipäivässä tai siinä, niin siinä kannustettiin enemmän kun niissä urheilukisoissa. (Pasi)

Yhteisöllisyys näkyi myös Pasin ajatuksissa, sillä hänen mukaansa kannustus oli iso ero sporttipäivien ja koulujen välisten urheilukilpailuiden välillä. Pekan mielestä taas sporttipäivän ja aiempien urheilukilpailuiden erot liittyivät erityisesti sisältöihin, sillä sporttipäivässä pelatut uudet pelit ja leikit erosivat huomattavasti urheilukilpailuiden lajeista. Petra ei haastattelussaan pystynyt nimeämään eroja sporttipäivän ja koulujen välisten urheilukilpailuiden välillä, sillä hän ei ollut koskaan päässyt osallistumaan koulujen välisiin urheilukilpailuihin.

9.2. Oppilaiden ajatukset koululiikuntakulttuurin muutoksesta

Koululiikuntakulttuuri muuttui Rovaniemellä syksyn 2014 aikana, kun sporttipäivät korvasivat aiemmat koulujen väliset urheilukilpailut. Sportisti Roin tarjoamat sporttipäivät ja aiemmat urheilukilpailut ovat tapahtumina hyvin erilaiset ja sen vuoksi halusimme oppilaiden haastatteluissa kerätä tietoa siitä, millaisia kokemuksia oppilailla oli koulujen välisiin urheilukilpailuihin ja sporttipäiviin liittyen. Näitä oppilaiden kokemuksia olemme koonneet tutkimusraporttimme aiempiin lukuihin. Lisäksi kysyimme haastatteluissa, mitä oppilaat olivat omasta mielestään oppineet sporttipäivien aikana.

Oppilaiden kokemukset omasta oppimisestaan sporttipäivänä erosivat paljon toisistaan. Anni ja Petra kertoivat oppineensa sporttipäivien aikana uusia liikunnallisia lajeja ja pelejä. Myös Pekan oppimiskokemukset liittyivät sporttipäivän liikunnalliseen antiin, sillä hän kertoi haastattelussa oppineensa liikuntatuokion aikana juoksemista. Omien havaintopäiväkirjojemme mukaan juokseminen olikin keskei-

sessä asemassa toisen tutkimuskoulun sporttipäivässä, sillä se kuului osana jokaiseen sporttipäivän peliin ja leikkiin. Piia taas kertoi oppineensa liikuntatuokion aikana tekemään yhden käden käärynpöyrän. Tätä taitoa ei kuitenkaan opetettu sporttipäivän aikana liikunnanohjaajaopiskelijoiden toimesta, vaan Piia oppi taidon luokkakaverinsa avulla.

Oppilaiden oppimiskokemuksissa nousivat esiin myös sporttipäivien kasvatukselliset tavoitteet. Tämä näkyi esimerkiksi Alman haastattelussa, jossa hän kertoi saaneensa tutustua uusiin ihmisiin sporttipäivän aikana. Uusilla ihmisillä hän tarkoitti liikuntatuokion vetäjinä toimineita liikunnanohjaajaopiskelijoita. Myös Pasi toi esille sporttipäivän merkityksen sosiaalisen vuorovaikutuksen kehittäjänä, sillä hän korosti haastattelussaan oppineensa liikuntatuokion aikana parempaa yhteishenkeä ja toisten kanssa toimimista. Anu puolestaan kertoi oppineensa uusia asioita liikunnan merkityksestä. Näin ollen Anun oppimiskokemuksessa näkyy Sportisti Roin tavoite liikunnallisen elämäntavan omaksumisesta.

Sportisti Roin tavoitteena on tarjota oppilaille monipuolisia liikuntakokemuksia oman oppimisen lähtökohdaksi (SportistiRoi 2014). Myös vuoden 2014 opetussuunnitelma painottaa liikunnan opetuksessa oppilaslähtöisyyttä ja vastuun antamista oppilaille liikunnan opetuksessa (POPS 2014, 273). Edellä mainitut tekijät ovat pohjana myös dynaamisessa tiedonkäsityksessä, jossa oppilaiden rooli oman oppimisensa rakentajana nähdään merkittävänä. Dynaamisessa tiedonkäsityksessä ajatellaankin, ettei opettaja voi suoraan siirtää tietoja oppijaan, vaan oppilas itse konstruoi oppimistaan ja liittää opetettavan aineksen aiempiin kokemuksiinsa. (Hakala 1999, 47.) Liikunnan opetuksessa dynaaminen tiedonkäsitys huomioidaan esimerkiksi tarjoamalla oppilaille monipuoliset ja eriyttävät oppimismahdollisuudet (Huisman & Nissinen 2005, 25–27).

Oppilaiden omien oppimiskokemusten lisäksi halusimme koululiikuntakulttuurin muutokseen liittyen selvittää, haluaisivatko oppilaat jatkossa koululiikuntaan mieluummin sporttipäivät vai koulujen väliset urheilukilpailut. Vaikka koulujen välisten urheilukilpailuiden pois jääminen harmitti oppilaita, kertoi puolet haastateltavistamme valitsevansa mieluummin sporttipäivät osaksi koululiikuntakulttuuria. Syitä sporttipäivien valitsemiselle olivat esimerkiksi mielekkäiksi koetut uudet pelit ja leikit. Piia kertoi pitäneensä erityisesti syksyllä 2014 olleesta sporttipäivästä, jossa koulun oppilaat saivat valita itse, millaisiin lajeihin he tutustuivat. Anni puolestaan kertoi valitsevansa mieluummin sporttipäivät, koska siellä ei hänen mielestään tarvinnut kilpailla. Myös Petra kertoi pitäneensä enemmän sporttipäivistä.

No niissä on paljon niinkö kivempi, niissä tulee enempi liikuntaa ku niissä ki-soissa. (Petra)

Pekka, Pasi, Annukka ja Alma puolestaan olisivat halunneet säilyttää koulujen väliset urheilukilpailut osana koululiikuntaa. Pekan ja Alman valintaa ohjasivat pitkälti ulkoiset tekijät, sillä Alma olisi halunnut saada palkinnon liikkumisestaan ja Pekka puolestaan oli pitänyt mielekkäänä pääsemistä kaupungin isolle urheilukentälle koulujen välisissä urheilukilpailuissa. Pasi sen sijaan kannatti koulujen välisiä urheilukilpailuja, koska hän halusi päästä kilpailemaan enemmän. Näin ollen tutkimusaineistomme mukaan puolet haastateltavista oppilaista haluaisivat jatkossa koulujen väliset urheilukilpailut ja puolet valitsisivat mieluummin sporttipäivät. Oppilaiden valinnat jakaantuivat niin, että kummallakin tutkimuskoululamme oli sekä sporttipäivien että urheilukilpailuiden kannattajia.

9.3. Oppilaiden odotukset

Lukuvuoden 2014–2015 aikana kullakin Rovaniemen kaupungin koululla järjestettiin muutamia sporttipäiviä (SportistiRoi 2014). Seitsemän kahdeksasta haastateltavasta oppilaastamme kertoi toivovansa, että Sportisti Roin järjestämiä

sporttipäiviä olisi koululiikunnassa useammin. Esimerkiksi Pasi kertoi pitäneensä yhteisistä liikuntatuokioista ja toivovansa niitä enemmän koululiikuntakulttuuriin, vaikka hän kertoi liikkuvansa paljon myös koulun tavallisilla liikuntatunneilla ja vapaa-ajallaan. Ainoastaan Pekan mielestä sporttipäiviä ei tarvitsisi olla enempää ja hän valitsikin haastattelussa koululiikuntaan mieluummin koulujen väliset urheilukilpailut kuin sporttipäivät.

Tulevina sporttipäivinä oppilaat halusivat haastatteluiden mukaan sekä oppia uusia pelejä ja leikkejä että päästä pelaamaan jo tuttuja lajeja. Anni toi haastattelussaan esiin idean tuttujen pelien uusista sovelluksista ja viitepeleistä, joita sporttipäivissä voisi liikunnanohjaajaopiskelijoiden toimesta opettaa. Pekka toivoi tuleviin sporttipäiviin erityisesti koripalloa ja uintia, joita hän harrasti myös seuratoiminnassa vapaa-ajallaan. Anun mielestä sen sijaan olisi mukavaa, että sporttipäiviin tuotaisiin enemmän kilpailuhenkisiä elementtejä. Tästä huolimatta hän haluaisi kuitenkin säilyttää uudenlaiset sporttipäivät koululiikunnassa, eikä palauttaa vanhoja koulujen välisiä urheilukilpailuja. Piia taas kuvaili haastattelussaan erilaisia lajeja, joita hän haluaisi päästä kokeilemaan sporttipäivien aikana.

Vaikka luistelua tai sit jotain kiipeilyseiniä. Sit olis myös kiva opetella tota judoa tai jotain kamppailulajia. Se ois hauskaa, sitä mä en oo kokeillu. (Piia)

Tekemissämme haastatteluissa kysyimme oppilailta myös, haluaisivatko he tulevissa sporttipäivissä liikkua mieluummin yksin vai ryhmissä. Piia ja Annukka kertoivat pitävänsä enemmän yksilötehtävistä, joita ei syksyn 2014 sporttipäivissä ollut juurikaan ollut. Pasi, Pekka, Alma, Anu ja Petra sen sijaan kannattivat ryhmäsuorituksia sporttipäivien peleissä ja leikeissä. Pasiin mielestä ryhmissä tehtävät harjoitteet olivat mukavia erityisesti sen vuoksi, että taitojen harjoittaminen oli hänen mielestään mukavampaa joukkueessa. Annilta emme saaneet vastausta kysymykseen.

Toisen tutkimuskoulun oppilaiden haastatteluissa tuli esiin myös idea sporttipäivien ja luokkakohtaisina joukkueturnauksina pidettävien kilpailuiden yhdistämisestä. Kolme neljästä haastateltavasta oppilaasta kannatti vaihtoehtoa, jossa koululiikunnassa yhdistyisivät jatkossa Sportisti Roin sporttipäivät ja koulujen välisinä kilpailuina pidetyt joukkueturnaukset. Pekka, Petra ja Pasi kannattivat yksimielisesti sitä, että koulua edustaisi kilpailuissa joukkueena aina yhden luokan kaikki oppilaat kerrallaan. Piia ei kuitenkaan kannattanut koulujen välisten joukkueturnauksien järjestämistä, sillä hän ei pitänyt joukkuepeleistä.

10. Tulosten tarkastelua

Tutkimuksemme tarkoituksena oli tutkia etnografisen tutkimusmenetelmän keinoin 4.–6.-luokkalaisten oppilaiden kokemuksia Sportisti Roin järjestämistä sporttipäivistä. Tässä pääluvussa nostamme esiin muutamia tutkimuksemme keskeisiä tuloksia ja tulkitsemme niitä. Tulkinnessa kiinnitämme huomiota esimerkiksi siihen, millä tavoin oppilaiden haastattelut ja omat havaintopäiväkirjamme olivat ristiriidassa keskenään. Tulosten tarkastelun jälkeen teemme vielä yhteenvedon tutkimustuloksistamme kokoamalla ne tutkimusongelmiemme mukaisesti. Esittelemme tutkimusongelmiemme vastaukset yksi kerrallaan aloittaen alaongelmista. Viimeisessä kappaleessa kokoamme vielä yhteen tutkimuksemme pääongelmaan saadut vastaukset.

Tutkimusraportissamme aloitimme tulosten esittelyn kertomalla haastateltavien oppilaiden liikuntataustasta. Tutkimusaineistomme oppilaista vain kaksi kertoi kuuluvansa urheiluseuraan. Oppilaiden käsitykset urheiluseuratoiminnasta tuntuivatkin eroavan paljon toisistaan, sillä esimerkiksi Alma toi haastattelussaan esille, ettei hänellä ollut varmaa tietoa siitä, kuuluiko hän poneja hoitaessaan urheiluseuraan vai ei. Piian ja Pekan kaikki liikunnalliset harrastukset taas kuuluivat urheiluseuratoimintaan ja heistä molemmat kuuluivat useaan urheiluseuraan. Näin ollen voidaan todeta, että oppilaat ovat alakoulun aikana saaneet vapaaajan harrastuksissaan hyvin erilaisia kokemuksia kilpailemisesta. Tutkimuksemme tulosten perusteella voidaan todeta, että kilpaileminen oli ollut vahvemmin läsnä seuratoimintaa harrastaneiden oppilaiden arjessa ja he myös kertoivat pitävänsä kilpailemisesta.

Koululiikunnan kilpailullisuuden kannattaminen ei kuitenkaan ollut suorassa yhteydessä urheiluseuraan kuulumisen kanssa. Tämä näkyi tutkimustuloksistamme, joiden mukaan syksyyn 2014 asti Rovaniemellä järjestettyjen koulujen

välisten urheilukilpailuiden lopettaminen harmitti kaikkia haastateltaviamme. Annukka ja Pasi olivat kuitenkin ainoat, jotka kaipasivat koulujen välisistä urheilukilpailuista nimenomaan kilpailukokemuksia. Koulujen välisten urheilukilpailuiden loppuminen harmitti myös Piiaa ja Pekkaa, mutta he eivät kertoneet haastattelussaan kaipaavansa erityisesti kilpailukokemuksia. Tämä voisi mahdollisesti johtua siitä, että he saavat omissa urheiluseuroissa tapahtuvissa liikuntaharrastuksissaan paljon kokemuksia kilpailemisesta. Aineistomme pohjalta voidaankin todeta, etteivät oppilaat juuri kaipaa koululiikuntakulttuuriin koulujen välisiä urheilukilpailuja menestyksen kokemuksia saadakseen, vaan kokemuksia kilpailusta voidaan hakea myös vapaa-ajan seuratoiminnasta.

Haastatteluaineistomme oppilaista ainoastaan Petra ei ollut päässyt osallistumaan koulujen välisiin urheilukilpailuihin. Haastattelussaan hän kertoi, että myös hänestä oli kurja, kun Rovaniemen koulujen väliset urheilukilpailut oli lopetettu. Toisaalta Petra sanoi kuitenkin valitsevansa sporttipäivät koululiikuntakulttuuriin koulujen välisten urheilukilpailuiden tilalle, koska sporttipäivissä sai hänen mukaansa liikkua enemmän. Tämä on tutkimuksemme kannalta kiinnostava huomio, sillä oppilaat, jotka eivät aiemmin päässeet osallistumaan koulujen välisiin urheilukilpailuihin, jäivät koululle viettämään normaalia koulupäivää. Tämä oli haastatteluiden mukaan ollut käytäntönä toisella tutkimuskoulullamme. Näin ollen koulujen väliset urheilukilpailut olivat liikunnallinen tapahtuma vain niille oppilaille, jotka tulivat niihin valituiksi.

Yhteisöllisyys oli tutkimustulostemme mukaan vahvasti läsnä Sportisti Roin sporttipäivissä. Lähes kaikkien haastateltavien oppilaiden mielestä kaikki luokan oppilaat pääsivät osallistumaan aktiivisesti toimintaan. Myös omat havaintomme tukevat tätä näkemystä, sillä sporttipäivien pelit ja leikit oli mielestämme suunniteltu koko luokkaa osallistaviksi. Koulujen välisiin urheilukilpailuihin verrattuna on luonnollista, että sporttipäivien yhteisöllisyys koettiin voimakkaampana. Tämä voi joh-

tua esimerkiksi siitä, että sporttipäivissä olivat läsnä luokan kaikki oppilaat huolimatta heidän motorisista taidoistaan tai aiemmasta liikunnallisesta menestyksestään.

Sporttipäivien harjoitteiden monipuolisuus oli tutkimustulostemme mukaan merkityksellistä, sillä etenkin toisen tutkimuskoulumme oppilaat mainitsivat haastatteluissa mieluisimmaksi sporttipäivän harjoitukseen eri pelin tai leikin. Monipuolisten ja uusien pelien ja leikkien hyödyntäminen onkin tärkeää, jotta jokainen toimintaan osallistunut oppilas voisi löytää itselleen mieluisan tavan liikkua. Parhaassa mahdollisessa tapauksessa oppilas innostuu uusista peleistä niin paljon, että hän löytää niiden kautta liikunnallisen harrastuksen. Yksi Sportisti Roin tavoitteista onkin tuottaa liikunnallista iloa jokaiselle rovaniemeläiselle lapselle. Aineistomme mukaan tämä tavoite toteutui melko hyvin seuraamiemme sporttipäivien aikana, sillä liikkuminen kosketti jokaista oppilasta ja oppilaiden innostus uusia pelejä kohtaan oli havaittavissa selvästi sekä oppilaiden haastatteluissa että omissa havainnoissamme.

Vaikka sporttipäivien vetäjinä toimivat liikunnanohjaajaopiskelijat suunnittelisivat monipuolisen ja eriyttävän liikuntatuokion, vaikuttaa sporttipäivän onnistumiseen myös järjestäjistä riippumattomat tekijät. Havaintojemme mukaan tällainen tekijä on esimerkiksi oppilaiden persoonallisuus, joka vaikuttaa muun muassa oppilaiden kykyyn keskittyä ja kuunnella ohjeita. Ensimmäisellä tutkimuskoulullamme tehdyn havainnoinnin aikana huomiomme kiinnittyi erityisesti Almaan, joka käyttäytyi levottomasti liikuntatuokion aikana. Hänen oli myös vaikea keskittyä kuuntelemaan liikunnanohjaajaopiskelijoiden antamia peliohjeita, minkä vuoksi ohjaajat joutuivat toistamaan antamia ohjeita ja neuvomaan Almaa yksilöllisesti. Omat havaintomme ovat kuitenkin ristiriidassa sen kanssa, että haastattelussaan Alma kertoi seuranneensa tarkasti vetäjien antamia ohjeita.

Toisen tutkimuskoulumme haastatteluissa nousi esiin idea sporttipäivien ja koulujen välisten joukkueturnausten yhdistämisestä. Koska kaikki haastateltavat oppilaamme olivat harmissaan koulujen välisten urheilukilpailuiden lopettamisesta, olisi ehkä hyödyllistä miettiä, tarvitseeko koululiikuntakulttuurin urheilukilpailuja lopettaa kokonaan. Joukkueittain pelattujen turnausten hyvänä puolena on se, että niihin pääsevät kokonaisvaltaisemmin osallistumaan koko luokan oppilaat. Mikäli koululiikunnassa yhdistyisivät jatkossa Sportisti Roin sporttipäivät ja koulujen väliset joukkueturnaukset, täytyisi kuitenkin huolehtia siitä, että joukkueturnauksiin pääsisivät osallistumaan aina koko luokan oppilaat, eikä joukkueesta poistettaisi esimerkiksi motorisilta taidoiltaan heikompia oppilaita. Jotta lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta ja liikunnasta saatavaa iloa saadaan lisättyä, onkin merkityksellistä kuunnella oppilaiden omia ajatuksia koululiikuntakulttuurin kehittämisestä.

Koska Sportisti Roin toiminta käynnistyi vasta syksyn 2014 aikana, ei siitä ole vielä tehty muita tutkimuksia. Tutkimusraportissamme olemme kuitenkin käsitelleet muutamia liikunta-aiheisia tutkimuksia verraten niitä omiin tutkimustuloksiimme. Yli-Piiparin (2011) tutkimuksessa yksi keskeisimmistä tuloksista oli se, että sisäinen motivaatio ohjasi yleensä oppilaiden liikkumista ulkoista motivaatiota enemmän. Tämä tulos erosi hieman oman tutkimuksemme tuloksista, sillä meidän aineistossamme jopa puolet oppilaista nimesivät ulkoista motivaatiota ilmentäviä tekijöitä haastatteluissaan.

Zacheuksen (2008) sekä Fogelholmin, Parosen ja Miettisen (2007) tutkimusten mukaan lasten ja nuorten urheiluseuratoimintaan keskittynyt liikunta on viimeisten vuosikymmenien aikana lisääntynyt huomattavasti. Meidän tutkimuksemme otannassa vain kaksi oppilasta kuului urheiluseuroihin, joten tämä saamamme tulos ei ole linjassa aiempiin tutkimuksiin verrattuna. Yhteistä Fogelholmin, Parosen ja Miettisen (2007) tutkimuksen kanssa oli kuitenkin se, että liikuntaharrastus-käsitteen merkitys ei ollut yksiselitteinen ja myös lasten ajatukset siitä, mikä on liikuntaa, erosivat toisistaan.

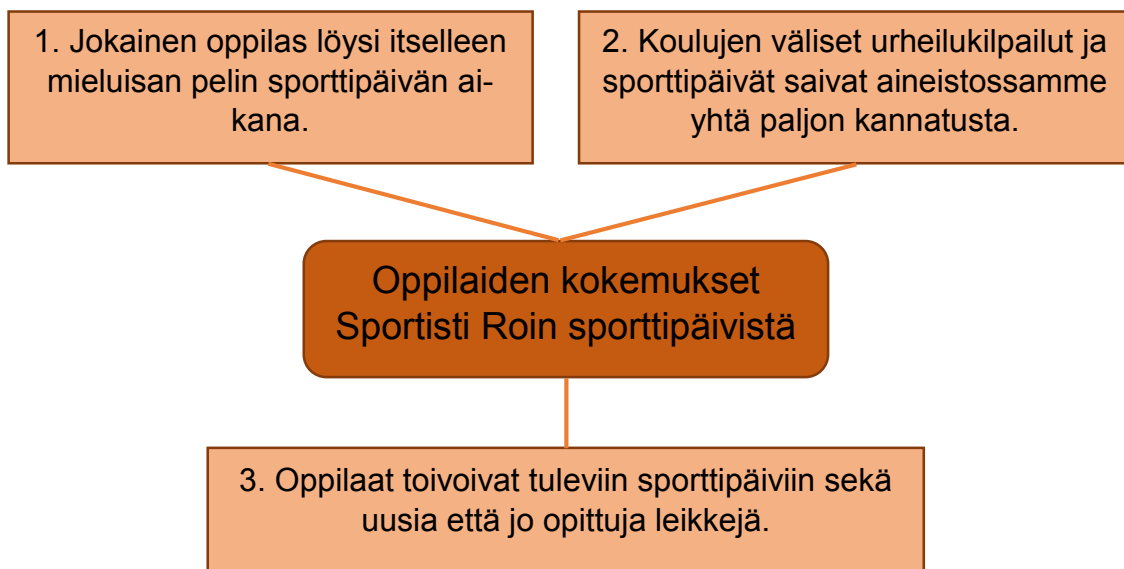
Soini (2006) taas on tutkinut koululiikuntakulttuuriin liittyvää kilpailua. Hänen tutkimustulostensa mukaan osa oppilaista motivoitui koululiikunnan kilpailutilanteista. Oman Pro gradu -tutkimuksemme tulokset ovat yhteneväiset Soinin (2006) tulosten kanssa, sillä myös meidän aineistossamme kaksi oppilasta kertoi pitävänsä kilpailemista motivaattorina omalle liikkumiselleen. Kilpailuista pitäminen näkyi aineistossamme myös siinä, että oppilaiden positiivisista sporttipäiväkokemuksista huolimatta puolet haastateltavista oppilaistamme olisivat halunneet palauttaa koulujen väliset urheilukilpailut koululiikuntakulttuuriin.

Tutkimuksemme ensimmäinen alaongelma oli, mitä oppilaat mielestään tekivät sporttipäivänä. Tutkimustulostemme mukaan kaikille haastateltaville oppilaille oli jäänyt mieleen joku sporttipäivässä harjoiteltu peli tai leikki. Haastatteluissa oppilaat keskittyivät lähinnä kuvailemaan pelien sääntöjä, sillä heidän oli vaikea muistaa tehtyjen harjoitteiden nimiä. Jokainen haastateltava oppilas oli löytänyt sporttipäivien aktiviteeteista itselleen mieluisimman pelin tai leikin, mutta se, mikä peli valittiin mielekkäimmäksi, vaihteli oppilaiden välillä. Puolet oppilaista pystyi kuitenkin nimeämään jonkun sporttipäivän peleistä myös epämieluisaksi ja kolme kahdeksasta oppilaasta oli kokenut jonkun liikuntatuokion aikana pelatun pelin liian vaikeana.

Toisena alaongelmanamme oli, miten oppilaat kokivat sporttipäivät verrattuna aiempaan koululiikuntakulttuuriin. Tämän alaongelman sisällä käsitelimme esimerkiksi sitä, miten sporttipäivät ja koulujen väliset urheilukilpailut erosivat toisistaan sekä sitä, kumman tapahtuman oppilaat itse jatkossa valitsisivat osaksi koululiikuntakulttuuria. Kaikki oppilaat, jotka olivat päässeet osallistumaan koulujen välisiin urheilukilpailuihin, pystyivät löytämään eroavaisuuksia sporttipäivien ja urheilukilpailuiden välillä. Aineistomme merkittävimmiksi eroiksi nousivat sporttipäivien pieni osallistujamäärä sekä kilpailullisuuden puuttuminen. Puolet haastateltavista oppilaista valitsisivat jatkossa sporttipäivät osaksi koululiikuntaa ja puolet taas haluaisivat takaisin koulujen väliset urheilukilpailut. Sporttipäivien kannattajat perustelivat valintaansa enimmäkseen liikunnallisilla syillä, kun taas koulujen

väliset urheilukilpailut valinneet oppilaat selittivät kantaansa lähinnä ulkoisilla tekijöillä. Näitä tekijöitä olivat muun muassa palkinnon saaminen sekä tietylle urheilupaikalle pääseminen.

Viimeinen alaongelmamme oli, millaisia toiveita oppilailla oli Sportisti Roin tuleville sporttipäiville. Tulostemme mukaan seitsemän kahdeksasta haastateltavasta oppilaasta haluaisi, että sporttipäiviä järjestettäisiin useammin. Oppilaat toivoivat, että tulevien sporttipäivien sisällöissä painotettaisiin sopivassa suhteessa sekä uusia että jo opittuja pelejä ja leikkejä. Viisi haastateltavaa oppilasta kertoi liikkuvansa mieluummin ryhmässä, kun taas kaksi sanoi pitävänsä enemmän yksilösuorituksiin keskittyneistä liikuntatuokioista. Lisäksi kolme toisen tutkimuskoulun oppilaista kannatti ideaa sporttipäivien ja koulujen välisten joukkueturnausten yhdistämisestä. Tutkimuksemme kolmen alaongelman vastaukset on kiteytetty kuvioon 3.

Kuvio 3. Oppilaiden kokemukset sporttipäivistä.

Edellä esitettyyn kuvioon 3 on koottu tiivistetysti tutkimuksemme tulokset kolmen alaongelmamme osalta. Näiden alaongelmien jäsentelyn kautta kokoamme vastauksen tutkimuksemme pääongelmaan. Pääongelmana selvitimme sitä, millaisia kokemuksia koululaisilla on Sportisti Roin sporttipäivistä. Pääosin oppilaiden kokemukset sporttipäivistä olivat hyvin myönteisiä, sillä oppilaat kertoivat pitäneensä sporttipäivän harjoituksista, liikunnanohjaajaopiskelijoilta saamastaan ohjauksesta sekä yhteisöllisestä toiminnasta. Pääosin oppilaat odottivat tulevia sporttipäiviä positiivisin mielin ja toivoivat pääsevänsä testaamaan erilaisia harjoitteita ja aktiviteetteja. Toisaalta kuitenkin vain puolet haastateltavista oppilaista kertoivat valitsevansa koululiikuntakulttuuriinsa mieluummin sporttipäivät kuin koulujen väliset urheilukilpailut.

11. Pohdinta

11.1. Tutkimusprosessin arviointi

Koska liikunta on meidän kummankin mielestä alakoulun oppiaineena kiinnostava ja tärkeä, lähdimme alkusyksyn 2014 aikana miettimään erilaisia lasten ja nuorten liikunnallisuutta koskevia tutkimusaiheita. Syyskuun aikana tutkimuksemme viitekehyyksiä tarkentui Sportisti Roi, sillä se oli hyvin uusi ja ajankohtainen Rovaniemellä käynnistynyt verkostoyhteistyö, jonka tavoitteena oli tuottaa koululaisille positiivisia liikuntakokemuksia. Halusimme rajata tutkimuksemme kohdistumaan juuri sporttipäiviin, koska ne ovat syksystä 2014 lähtien korvanneet koulujen väliset urheilukilpailut Rovaniemellä. Sportisti Roin kontekstissa meidän olisi ollut mahdollista tutkia esimerkiksi opettajien, vanhempien tai urheiluseurojen näkökulmaa, mutta päädyimme valitsemaan tutkimuskohteiksemme juuri sporttipäiviin osallistuneet oppilaat. Oppilaiden näkökulma on merkityksellinen Sportisti Roin verkostoyhteistyössä, jonka toimintaperiaatteisiin kuuluvat vahvasti lapsilähtöisyyden huomiointi ja liikunnan iloon pyrkiminen.

Tuore ja ajankohtainen konteksti aiheutti kuitenkin myös haasteita tutkimusprosessissamme, sillä uuteen verkostoyhteistyöhön liittyen ei ollut saatavilla aiempia tutkimuksia ja myös Sportisti Roin organisaatiosta oli vaikea löytää taustatietoa tutkimukseemme. Tekemiemme tutkimushaastatteluiden mukaan myöskään oppilaat eivät olleet kovin tietoisia Sportisti Roin toimintamuodoista, kuten iltapäiväkerhotoiminnasta ja erilaisista tapahtumista. Näin ollen verkostoyhteistyön tiedotuksessa voidaan katsoa olleen ongelmia syksyn 2014 aikana. Tutkimuksemme viitekehyykseen kootun teorian kokosimme ainoastaan Sportisti Roin Internet-sivujen pohjalta. Toisaalta koululaisten liikuntakokemuksia ja koululiikuntakulttuuria on tutkittu melko paljon, joten päädyimme hyödyntämään tätä tutkimustietoa ja lähdekirjallisuutta oman tutkimuksemme taustateorian ja vertailukohtana.

Toinen tutkimuksemme keskeisistä haasteista liittyi aineiston hankintaan. Valitsimme tutkimuskoulumme satunnaisotantaa hyödyntäen ja otimme tämän jälkeen yhteyttä kummankin koulun rehtoreihin. Koska sähköpostitse lähetettyihin yhteydenottopyyntöihimme ei vastattu, jouduimme ottamaan yhteyttä kouluille useaan otteeseen myös puhelimitse. Toisen yhteydenoton jälkeen saimme kuitenkin sovittua sporttipäivien havainnoinnista ja tutkimusluokan oppilaiden haastatteluista ensimmäisen tutkimuskoulumme rehtorin kanssa hyvin sujuvasti. Toisella tutkimuskoululla meillä oli enemmän vaikeuksia löytää luokanopettaja, joka olisi ollut halukas auttamaan meitä tutkimuskohteiden valinnassa. Lopulta löysimme kuitenkin myös toiselta tutkimuskoulultamme luokanopettajan, jonka kanssa saimme sovittua sporttipäivään liittyneestä havainnoinnista ja haastatteluista.

Erityisen myönteisiä tekijöitä tutkimuksessamme taas olivat hyvin onnistuneet tutkimushaastattelut, sillä haastateltavat oppilaat jakoivat mielellään kokemuksiaan sporttipäivistä ja aiemmasta koululiikuntakulttuurista. Luonnollisiksi muodostuneisiin haastattelutilanteisiin saattoi vaikuttaa esimerkiksi se, että korostimme ennen haastatteluiden aloittamista jokaisen oppilaan anonymiteetin säilyttämistä sekä omaa ulkopuolisuuttamme Sportisti Roin verkostoyhteistyössä. Tästä huolimatta jäimme yhden haastateltavan oppilaan kohdalla miettimään antoiko hän joihinkin kysymyksiimme sellaiset vastaukset, joita hän oletti meidän haluavan saada. Tätä jäimme pohtimaan siksi, että saimme häneltä ristiriitaisia vastauksia joihinkin haastattelukysymyksiimme. Tutkimuksemme kannalta oli myös todella kiinnostavaa, että tutkimuskohteiksemme valikoituneet koulut olivat keskenään hyvin erilaiset esimerkiksi koulun oppilasmäärän, sijainnin ja aiemmin järjestettyjen koulujen välisten urheilukilpailuiden suhteen.

Lisäksi koimme tutkimuksemme kannalta hyödyllisenä kahden sporttipäivän aikana tekemämme havainnoinnit. Omat sporttipäivien havainnointimme toimivat pohjana ja vertailukohtana haastattelurungon tekemiselle, oppilaiden haastatteluiden analysoimiselle sekä myöhemmälle tulosten tarkastelulle. Sporttipäivien

aikana kerättyä havaintoaineistoamme voidaan pitää tulostemme kannalta melko kattavana, sillä kiinnitimme havainnointitilanteessa huomiota eri asioihin ja kirjoitimme näiden havaintojen pohjalta omat päiväkirjamme. Havaintopäiväkirjojen puhtaaksi kirjoittamisen jälkeen vertasimme niitä keskenään ja muodostimme samalla kattavamman käsityksen sporttipäivien sisällöistä ja oppilaiden toiminnasta.

11.2. Tutkimuksen luotettavuus

Etnografia oli omaa tutkimustamme ajatellen luonnollinen valinta tutkimusmenetelmäksi, sillä halusimme hyödyntää omia kentältä kerättyjä havaintojamme haastatteluaineistomme analysoinnin tukena. Aineistonhankintamenetelmän valinta ei puolestaan ollut yhtä yksiselitteinen, sillä pohdimme pitkään kyselylomakkeiden hyödyntämistä haastatteluiden sijaan. Lopulta päädyimme kuitenkin käyttämään aineiston hankinnassa yksilöhaastatteluja, sillä haastatteluissa meillä oli mahdollisuus esittää oppilaille tarvittaessa lisäkysymyksiä aiheeseen liittyen. Mahdollisesta kyselylomakkeesta olisi myös tullut todella pitkä, jotta olisimme saaneet oppilailta vastaukset kaikkiin haluamiimme teemoihin. Yksilöhaastatteluihin päädyimme, koska koimme niiden antavan enemmän tilaa jokaisen oppilaan henkilökohtaisille kokemuksille.

Analysoimme aineistoamme aineistolähtöisen sisällönanalyysin keinoin, sillä halusimme tuoda tutkimuksemme pääosaan juuri oppilaiden haastatteluissaan esiin tuomat kokemukset. Aineiston analyysin luotettavuutta lisätäksemme tahdoimme liittää tutkimusraporttiimme myös suoria sitaatteja tutkimusoppilaiden haastatteluista. Lisäksi tutkimuksen luotettavuutta lisäsi myös kahden aineistonkeruumenetelmän yhdistäminen, sillä pystyimme tutkimustuloksia analysoidessamme vertaamaan haastatteluissa esiin tullutta tietoa omiin havaintoihimme.

Sporttipäivien toimintaa havainnoidessamme pyrimme pitämään tilanteen täysin autenttisenä, emmekä esimerkiksi osallistuneet toimintaan tai oppilaiden keskusteluihin. Vaikka emme haastattelutilanteessa olleet sopineet valmiiksi tutkijoiden välisiä rooleja emmekä tehneet koehaastattelua, oli vuorovaikutus meidän ja haastateltavien välillä luonnollista. Haastatteluissa esitimme kumpikin kysymyksiä oppilaille ja jätimme myös mahdollisuuden tarkentavien lisäkysymysten esittämiseen. Pyrimme muodostamaan haastattelukysymyksemme niin, että emme johdatelleet oppilaiden vastauksia haluamaamme suuntaan. Lisäksi yritimme aktiivisesti tarttua oppilailta itseltään tulleisiin ajatuksiin esimerkiksi sporttipäivien kehittämisen osalta. Tutkimuksemme luotettavuutta lisää se, että olemme pyrkineet kuvaamaan mahdollisimman tarkasti tutkimusmenetelmien valintaa ja tutkimusprosessimme vaiheita sekä tarkentaneet tutkimusongelmiamme tutkimusprosessin edetessä.

Tutkimuksemme tulokset olisivat luonnollisesti olleet hyvin erilaiset, mikäli tutkimuskohteena olisivat olleet eri oppilaat. Tämä johtuu siitä, että kaikilla oppilailla on taustalla hyvin erilaiset kokemukset esimerkiksi koulujen välisiin urheilukilpailuihin osallistumisesta, liikuntaharrastuksista ja urheiluseuraan kuulumisesta. Lisäksi tutkimuksemme otanta oli sporttipäiviin osallistuneihin oppilaisiin verraten melko pieni, sillä haastattelimme kummaltakin tutkimuskoulultamme vain neljää oppilasta. Näistä syistä johtuen tutkimuksemme tulokset eivät ole laajalti yleistettävissä. Toisaalta uskomme kuitenkin, että käytettävissä olleella otannalla saadut tulokset olisivat olleet samat tutkijoista riippumatta.

Tutkimuskohteitamme valitessa pyrimme yhdessä luokanopettajien kanssa käyttyjen keskustelujen pohjalta muodostamaan mahdollisimman heterogeenisen otannan. Tarkoituksenamme oli saada tutkimuskohteiksemme sekä oppilaita, jotka olivat päässeet aktiivisesti osallistumaan koulujen välisiin kilpailuihin että heitä, joilla ei ollut kokemuksia kyseisistä kilpailuista. Käytännössä tämä osoitautui kuitenkin hankalaksi, sillä ensimmäisellä tutkimuskoulullamme oli käytäntö,

että koulun kaikki oppilaat pääsivät osallistumaan koulujen välisiin urheilukilpailuihin. Toisella tutkimuskoulullamme vastaavaa käytäntöä ei ollut, mutta tutkimuskohteeksemme valikoitui kuitenkin luokka, jonka oppilaat olivat luokanopettajan mukaan melko homogeenisiä motoristen taitojen ja liikuntakokemusten suhteen. Toisen tutkimuskoulumme neljästä haastateltavasta vain yksi oppilas ei ollut päässyt koskaan osallistumaan koulujen välisiin urheilukilpailuihin. Lisäksi urheiluseuratoiminta oli toisen tutkimuskoulumme oppilaille ensimmäistä tutkimuskouluuta tutumpaa, sillä puolet toisen koulun haastateltavista oppilaista harrastivat liikuntaa jossakin urheiluseurassa.

Tutkimuksemme luotettavuutta lisää tutkijatriangulaatio, joka tarkoittaa useamman tutkijan yhteistyötä tutkimusprosessin eri vaiheissa. Tutkijatriangulaatiosta on erityisen paljon hyötyä havainnointitilanteissa, joissa yksi tutkija ei välttämättä pysty havainnoimaan riittävän kattavasti tutkimuskohdettaan. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 142; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 233.) Omassa tutkimuksemme toimimme kummatkin tasavertaisina tutkijoina kaikissa tutkimusprosessin vaiheissa. Koimme itse tutkijatriangulaation erittäin merkitykselliseksi tutkimuksemme kannalta, sillä sitä käyttämällä pystyimme hyödyntämään erilaisia näkökulmia ja yhdistämään ajatuksemme yhdeksi kattavammaksi kokonaisuudeksi.

11.3. Jatkotutkimusaiheet

Tutkimusprosessimme edetessä saimme useita ajatuksia siitä, miten valitsemaamme tutkimusaihetta voisi tutkia lisää. Syksyn 2014 aikana keräämäämme aineistoa olisi mahdollista käyttää osana laajempaa tutkimusta, jossa samojen oppilaiden kokemuksia sporttipäivistä tutkittaisiin pidemmällä aikavälillä. Näin olisi mahdollista nähdä, miten oppilaiden kokemukset ja mielipiteet muuttuisivat heidän saadessaan kokemuksia useammista sporttipäivistä. Sporttipäivien lisäksi uuden verkostoyhteistyön tiimoilta voisi tutkia myös esimerkiksi oppilaiden

kokemuksia Sportisti Roin tapahtumista tai iltapäiväkerhoista. Näiden tutkimusaiheiden pohjalta olisi mahdollista muodostaa kokonaisvaltaisempi käsitys siitä, millaisia ajatuksia oppilailla on Sportisti Roihin liittyen.

Tutkimuksemme otannassa oli vain kaksi oppilasta, joiden liikuntaharrastukset tapahtuivat urheiluseuroissa. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että seuratoiminta on muuttunut nykypäivänä järjestäytyneemmäksi ja urheiluseurassa harrastaminen vaatii nykyään enemmän (Zacheus 2008, 207). Jatkossa olisikin kiinnostavaa tutkia, mikä motivoi lapsia ja nuoria liittymään urheiluseuratoimintaan sekä millaisia ponnisteluja seuratoiminnassa liikkuminen heiltä vaatii. Urheiluseurat ovat keskeisiä yhteistyökumppaneita myös Sportisti Roissa, joten jatkossa voisi tutkia esimerkiksi, onko sporttipäivien järjestäminen kasvattanut urheiluseuratoimintaan liittymistä pidemmällä aikavälillä.

Valitsemaamme viitekehystä ja tutkimuskysymyksiä voisi käyttää myös tutkimuksessa, jonka tavoitteena olisi omaa tutkimustamme laajempi ja heterogeenisempi otanta. Näin voitaisiin päästä käsiksi yleistettävämpiin tutkimustuloksiin, joiden pohjalta olisi helpompi arvioida sporttipäivien tarjoamia liikuntakokemuksia ja verkostoyhteistyön onnistumista. Sportisti Roihin liittyen olisi oppilaiden kokemusten lisäksi kiinnostavaa tutkia myös muiden toimijoiden näkökulmia. Tällöin tutkimuskohteena voisivat olla esimerkiksi oppilaiden vanhemmat, opettajat, urheiluseurojen toimijat tai sporttipäiviä vetäneet liikunnanohjaajaopiskelijat.

Lähteet

Aarnos, Eila 2001. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa Juhani Aaltola ja Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Jyväskylä: PS-kustannus. 144–157.

Annerstedt, Claes 2008. Physical education in Scandinavia with a focus on Sweden: a comparative perspective. *Physical Education and Sport Pedagogy* 13 (4). 303–318.

Asanti, Riitta 2013. Liikuntapedagogiikka osana koulun toimintakulttuuria. Teoksessa Timo Jaakkola, Jarmo Liukkonen & Arja Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 620–636.

Emerson, Robert, Fretz, Rachel & Shaw, Linda 2007. Participant observation and fieldnotes. Teoksessa Paul Atkinson, Amanda Coffey, Sara Delamont, John Lofland & Lyn Lofland (toim.) *Handbook of ethnography*. London: SAGE. 352–368.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2001. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Jari Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 24–42.

Fogelholm, Mikael, Paronen, Olavi & Miettinen, Mari 2007. Liikunta – hyvinvointipoliittinen mahdollisuus. Suomalaisen terveystliikunnan tila ja kehittyminen 2006. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Gallahue, David & Donnelly, Frances 2003. *Developmental Physical Education for All Children*. II: Human Kinetics.

Gallahue, David & Ozmun, John 2006. *Understanding motor development*. New York: McGraw-Hill.

Gordon, Tuula, Hynninen, Pirkko, Lahelma, Elina, Metso, Tuija, Palmu, Tarja & Tolonen, Tarja 2007. Koulun arkea tutkimassa. Teoksessa Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.) *Etnografia metodologiana*. Tampere: Vastapaino. 41–64.

Hakala, Liisa 1999. *Liikunta ja oppiminen*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hammersley, Martyn 1992. *What's wrong with ethnography?* London: Routledge.

Heikinaro-Johansson, Pilvikki & Kolkka, Tarja 1998. *Koululiikuntaa kaikille: Soveltavan liikunnanopetuksen opas*. Helsinki: Opetushallitus.

Heinonen, Olli, Kantomaa, Marko, Karvinen, Jukka, Laakso, Lauri, Lähdesmäki, Liisa, Pekkarinen, Heikki, Stigman, Sari, Sääkslahti, Arja, Tammelin, Tuija, Vasankari, Tommi & Mäenpää, Pasi 2008. Osa I – Suositukset. Teoksessa *Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille*. Opetusministeriö ja Nuori Suomi ry. Saatavilla www-muodossa: http://www.ukkinstituutti.fi/filebank/1477-Fyysisen_aktiivisuuden_suositus_kouluikaisille.pdf (Luettu 12.4.2015)

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 1995. *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Huisman, Tuulamaria & Nissinen, Anu 2005. *Oppiminen, oppimistyyli ja liikunta*. Teoksessa Pauli Rintala, Timo Ahonen, Marja Cantell & Anu Nissinen (toim.) *Liiku ja opi*. Jyväskylä: PS-kustannus. 25–46.

Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eerika 2014. *Etnografian ulottuvuudet ja mahdollisuudet*. Teoksessa Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) *Moniulotteinen etnografia*. Helsinki: Ethnos ry. 7–31.

Jaakkola, Timo 2010. *Liikuntataitojen oppiminen ja taitoharjoittelu*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Jaakkola, Timo 2013. Opetustapahtuman ohjaaminen: Ohjeet, näytöt ja palautteen antaminen. Teoksessa Timo Jaakkola, Jarmo Liukkonen & Arja Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 330–343.

Jaakkola, Timo, Liukkonen, Jarmo & Sääkslahti, Arja 2013. Johdatus liikuntapedagogiikkaan. Teoksessa Timo Jaakkola, Jarmo Liukkonen ja Arja Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 17–27.

Jantunen, Timo & Haapaniemi, Rauno 2013. Iloa kouluun: avaimia kouluviihtyvyyteen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Järvinen, Pertti & Järvinen, Annikki 2011. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpajan kirja.

Karlsson, Liisa 2012. Lapsinäkökulmaisen tutkimuksen ja toiminnan poluilla. Teoksessa Liisa Karlsson & Reeli Karimäki (toim.) Sukelluksia lapsinäkökulmaiseen tutkimukseen ja toimintaan. Suomen kasvatustieteellinen seura ry. 17–63.

Komulainen, Sirkka 2014. Etnografin katse erityispäiväkodissa: Reflektiota aineiston tuottamisesta ja etiikasta. Teoksessa Pilvi Hämeenaho ja Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) Moniulotteinen etnografia. Helsinki: Ethnos ry. 235–257.

Kvale, Steinar 2009. Doing interviews. London: SAGE Publications Ltd.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend 2009. Interviews. London: SAGE Publications Ltd.

Laasonen, Kaisu 2005. Lasten motoristen taitojen arviointi. Teoksessa Pauli Rintala, Timo Ahonen, Marja Cantell & Anu Nissinen (toim.) Liiku ja opi. Jyväskylä: PS-kustannus. 197–216.

Lahelma, Elina & Gordon, Tuula 2007. Taustoja, lähtökohtia ja avauksia kouluetnografiaan. Teoksessa Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.) Etnografia metodologiana. Tampere: Vastapaino. 17–38.

Lappalainen, Sirpa 2007a. Havainnoinnista kirjoitukseksi. Teoksessa Sirpa Lappalainen, Pirkko Hynninen, Tarja Kankkunen, Elina Lahelma & Tarja Tolonen (toim.) Etnografia metodologiana. Tampere: Vastapaino. 113–133.

Lappalainen, Sirpa 2007b. Mikä ihmeen etnografia?. Teoksessa Lappalainen, Sirpa, Hynninen, Pirkko, Kankkunen, Tarja, Lahelma, Elina & Tolonen, Tarja (toim.) Etnografia metodologiana. Tampere: Vastapaino. 9–14.

Lasten ja nuorten liikunta 2014. Suomen tilannekatsaus 2014 ja kansainvälinen vertailu. Saatavilla www-muodossa: file:///C:/Users/Anna/Desktop/tilannekatsaus_web.pdf (Luettu 12.10.2014)

Lauritsalo, Kirsti 2014a. "Usually I like school PE, but..." School physical education described in Internet discussion forums. Jyväskylän yliopisto: Väitöskirja. Saatavilla www-muodossa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/43635/978-951-39-5726-1_vaitos_14062014.pdf?sequence=1 (Luettu 17.3.2015)

Lauritsalo, Kirsti 2014b. "Yleensä tykkään koululiikunnasta, mutta...". Liikunta & Tiede 51 (2–3). 4–8.

Liikkuva koulu. Saatavilla www-muodossa: <http://www.liikkuvakoulu.fi/liikkuva-koulu> (Luettu 11.1.2015)

Liimakka, Satu 2012. Kokemus, kieli ja kokemuksen mieli – metodologisia pohdintoja. Teoksessa Liisa Kiviniemi, Kaisa Koivisto, Timo Latomaa, Milla Merilehto, Pirkko Sandelin ja Teemu Suorsa (toim.) Kokemuksen tutkimus III. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 101–114.

Liukkonen, Jarmo & Jaakkola, Timo 2013. Liikuntamotivaatio elinikäisen liikuntaharrastuksen edellytyksenä. Teoksessa Timo Jaakkola, Jarmo Liukkonen ja Arja Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 144–161.

Marttila, Annamaria 2014. Tutkijan positiot etnografisessa tutkimuksessa – kentän ja kokemuksen dialoginen rakentuminen. Teoksessa Pilvi Hämeenaho ja Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) Moniulotteinen etnografia. Helsinki: Ethnos ry. 362–392.

Murphy, Elizabeth & Dingwall, Robert 2007. The ethics of ethnography. Teoksessa Paul Atkinson, Amanda Coffey, Sara Delamont, John Lofland & Lyn Lofland (toim.) Handbook of ethnography. London: SAGE. 339–351.

Numminen, Pirkko & Laakso, Lauri 2008. Liikunnan opetusprosessin ABC. Jyväskylä: Liikuntatieteiden laitos.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavilla www-muodossa: http://www.minedu.fi/OPM/Liikunta/kansalaistoiminta/lapset_ja_nuoret/?lang=fi (Luettu 11.1.2015)

Paalasmaa, Jarno 2014. Aktivoi oppilaasi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Perttula, Juha 2008. Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Juha Perttula & Timo Latomaa (toim) Kokemuksen tutkimus: Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus. 115–162.

Perusopetuksen tuntijako 2012. Valtioneuvoston asetus. Saatavilla www-muodossa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/perusopetus/liitteet/asetusehdotus_1_2.pdf. (Luettu 11.1.2015)

POPS 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Saatavilla www-muodossa: http://www.oph.fi/download/139848_pops_web.pdf (Luettu 10.10.2014)

POPS 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Saatavilla www-muodossa: http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf (Luettu 18.3.2015)

Pulkkinen, Lea 2011. Eheytetty koulupäivä. Lapsilähtöinen toimintakulttuuri. Teoksessa Jarno Paalasmaa (toim.) Lapsesta käsin. Jyväskylä: PS-kustannus. 313–327.

Pulli, Elina 2001. Opi liikkuen, liiku leikkien. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Roihu10 2014. Saatavilla www-muodossa: <http://www.ulapland.fi/news/Yhteistyolla-Rovaniemi-liikunnan-ja-urheilun-huipulle-/30873/509143de-8c00-41d0-a453-28ea8dee0184> (Luettu 9.10.2014)

Ronkainen, Suvi, Pehkonen, Leila, Lindblom-Yläne, Sari & Paavilainen, Eija 2011. Tutkimuksen voimasanat. Helsinki: WSOYpro Oy.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005. Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 22–56.

Salmivalli, Christina 2005. Kaverien kanssa – vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Shumway-Cook, Anne & Woollacott, Marjorie 2001. Motor Control. Theory and Practical Applications. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Soini, Markus 2006. Motivaatioilmaston yhteys yhdeksäsluokkalaisten fyysiseen aktiivisuuteen ja viihtymiseen koulun liikuntatunneilla. Jyväskylän yliopisto: Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunnan väitöskirja. Saatavilla www-muodossa: http://groups.jyu.fi/sporticus/lahteet/LAHDE_14.pdf (luettu 15.3.2015)

SportistiRoi 2014. Saatavilla www-muodossa: <http://www.sportistiroi.fi/> (Luettu 9.10.2014)

Sääkslahti, Arja 2013. Liikunnan opetuksen suunnittelu. Teoksessa Timo Jaakkola, Jarmo Liukkonen ja Arja Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 288–297.

Tammelinen, Tuija 2013. Liikuntasuositukset terveyden edistämiseksi. Teoksessa Timo Jaakkola, Jarmo Liukkonen ja Arja Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus. 62–73.

Telama, Risto, Hirvensalo, Mirja & Yang, Xiaolin 2014. Liikunnallisen elämäntavan eväät alkavat rakentua varhain lapsuudessa. Liikunta ja tiede 51 (1). 4–9.

TEKO. Terve koululainen. Liikuntasuositukset. Saatavilla [www-muodossa: http://www.tervekoululainen.fi/elementit/fyysinenaktiivisuus/liikuntasuositukset](http://www.tervekoululainen.fi/elementit/fyysinenaktiivisuus/liikuntasuositukset) (Luettu 10.10.2014)

Tiittula, Liisa & Ruusuvuori, Johanna 2005. Johdanto. Teoksessa Johanna Ruusuvuori & Liisa Tiittula (toim.) Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 9–21.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2012. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Wallhead, Tristan L. & Buckworth Janet 2004. The Role of Physical Education in the Promotion of Youth Physical Activity. QUEST 56, 285–301. Saatavilla [www-muodossa: https://www.google.fi/?gfe_rd=cr&ei=9SOyVNKSBIxj8wfW-YDgCg&gws_rd=ssl#q=wallhead+and+buckworth+\(2004\)](https://www.google.fi/?gfe_rd=cr&ei=9SOyVNKSBIxj8wfW-YDgCg&gws_rd=ssl#q=wallhead+and+buckworth+(2004)) (Luettu 11.1.2015)

Yli-Piipari, Sami 2011. The Development of Students' Physical Education Motivation and Physical Activity. A 3.5-Year Longitudinal Study across Grades 6 to 9. Jyväskylän yliopisto: Väitöskirja. Saatavilla [www-muodossa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/27119/9789513943219.pdf?sequence=1](https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/27119/9789513943219.pdf?sequence=1) (Luettu 15.3.2015.)

Zacheus, Tuomas 2008. Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen: suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan väitöskirja. Saatavilla [www-muodossa: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/38157/C268.pdf?sequence=1](https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/38157/C268.pdf?sequence=1) (Luettu 14.4.2015)

Liite 1 Tutkimuslupa

Rovaniemi
Koulutuspalvelut
koulutuspalvelujen johtaja
Mari Vuorisalo

Viranhaltijapäätös

16.10.2014/191 §

Dno KAUPKIRJ: 2177 /2012

Tutkimuslupa/ Tamminen Anna ja Uuniemi Taija

Asia Lapin yliopistossa luokanopettajiksi opiskelevat Anna Tamminen ja Taija Uuniemi hakevat tutkimuslupaa pro gradu -tutkielman aineiston keräämiseen. Tutkielma liittyy Rovaniemellä pyörivään Sportisti Roi -hankkeeseen. Hankkeen tavoitteena on tarjota koululaisille monipuolisia liikuntakokemuksia iltapäiväkerhön ja erilaisten tapahtumapäivien avulla. Hankkeen toiminnassa ovat mukana muun muassa Rovaniemen kaupunki, Lapin Liikunta, Vau ry, Wau ry ja urheilu-seurat.

Pro gradu tutkielmassa selvitetään, millaisia kokemuksia koululaisilla liittyy Sportisti Roi -hankkeen liikuntapäiviin. Tutkimus on etnografinen tutkimus, jossa hyödynnetään aineistonkeruumenetelminä havainnointia ja oppilaiden haastatteluja. Aineistonkeruu kohdistuu kahteen hankkeessa mukana olevista alakouluun. Havaintoaineisto kerätään viikoilla 44 ja 47 jolloin kouluissa pyörii hankkeen toimista sporttipäiviä. Oppilaiden haastattelut toteutetaan myöhemmin.

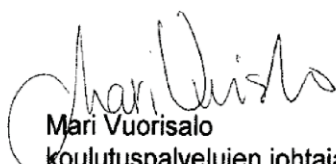
Pro gradu -tutkielman ohjaajana toimii yliopistonlehtori, KT Sari Poikela

Tutkimusluvan myöntämisehdot:

1. Hakijat sopivat käytännön järjestelyistä koulujen kanssa
2. Hakija toimittaa lyhennelmän tutkimuksesta ao. kouluille.

Päätös Anna Tammiselle ja Taija Uuniemelle myönnetään em. tutkimuslupa.

Allekirjoitus

Mari Vuorisalo
koulutuspalvelujen johtaja

Toimeenpano

Ote: Anna Tamminen, Taija Uuniemi, alakoulujen koulunjohtajat ja rehtorit

Muutoksenhakuosoitus

Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen. Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksensä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän (7) päivän kuluessa kirjeen lähettämisestä. Kunnan jäsenen katsotaan saaneen tiedon päätöksestä, kun päätös on asetettu yleisesti nähtäväksi.

Valitusviranomainen

Rovaniemen kaupunki
Palvelujohtokunta
Postiosoite: PL 8216, 96101 Rovaniemi
Käyntiosoite: Hallituskatu 7

Liite 2 Tutkimuslupapyyntö vanhemmille

Hei!

Teemme kasvatustieteen pro gradu –tutkimusta Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnassa. Pro gradu –tutkimuksemme aiheena ovat lasten liikuntakokemukset Sportisti Roi –hankkeessa. Tämän hankkeen tiimoilta lapsenne koululla on käyty pitämässä sporttipäivä 19.11.2014. Vaikka me emme itse toimi Sportisti Roi –hankkeen organisaatiossa, olemme olleet havainnoimassa oppilaiden toimintaa tuon kyseisen sporttipäivän aikana. Lähestymme tutkimuskohdettamme siis täysin hankkeen ulkopuolelta. Tarkoituksenamme on Katajarannan koulun oppilaiden haastatteluiden avulla selvittää oppilaiden omia kokemuksia sporttipäivän annista. Haastattelut toteutamme koulupäivän aikana, eivätkä ne tule viemään paljon aikaa opetuksesta. Pro gradu –tutkimustamme ohjaa kasvatustieteen tohtori Sari Poikela.

Ainestoa käsittelemme luottamuksellisesti ja tutkittavien oppilaiden anonymiteetin säilyttäen.

Allekirjoittamalla tämän sopimuksen annat suostumuksesi lapsesi tutkimukseen osallistumiseen.

Pyydämme palauttamaan tämän tutkimusluvan mahdollisimman pian koululle.

_____/_____

Aika ja paikka

Oppilaan nimi

Huoltajan nimi ja nimenselvennys

Opiskelijoiden yhteystiedot:

Taija Uuniemi

040-7455907

tuuniemi@ulapland.fi

Anna Tamminen

0400-345939

antammin@ulapland.fi

Liite 3 Haastattelurunko

Taustatiedot

- Millä luokalla olet?
- Mikä on lempiaineesi koulussa?
- Mitä pidät liikunnasta oppiaineena? Miksi/Miksi et?
- Harrastatko jotain liikuntaa vapaa-ajallasi?
- Kuulutko johonkin urheiluseuraan?
- Oletko osallistunut liikunnallisen iltapäiväkerhon toimintaan?

Oppilaiden suhtautuminen Sportisti Roi –hankkeen sporttipäiviin

- Mitä teit sporttipäivänä?
- Millaisia pelejä ja leikkejä sporttipäivänä oli?
- Ketkä luokkasi oppilaista osallistuivat sporttipäivän toimintaan?
- Mikä oli mielestäsi mukavinta sporttipäivässä? Miksi?
- Oliko sporttipäivässä jotakin sellaista, mistä et tykännyt? Miksi?
- Oliko sporttipäivässä mukana kilpailua?
- Oliko sporttipäivän lajeista jokin sellainen, jota et aiemmin tuntenut?
- Oliko joku sporttipäivän peleistä liian helppo?
- Oliko joku sporttipäivän peleistä liian vaikea?
- Mitä mieltä olit liikuntatuokion vetäjistä?
- Oliko pelien ohjeiden anto mielestäsi selkeää?
- Mitä opit sporttipäivänä?

Oppilaiden ajatukset koululiikuntakulttuurin muutoksesta

- Oletko osallistunut koulujen välisiin urheilukilpailuihin? Jos olet, niin mihin kilpailuihin ja milloin?
- Mitä mieltä olet ollut näistä koulujen välisistä kilpailuista?
- Mitä mieltä olet siitä, että koulujen väliset urheilukilpailut on lopetettu?
- Millä tavalla tämä järjestetty sporttipäivä erosi aiemmista koulujen välisistä urheilukilpailuista? Mikä oli samanlaista?
- Haluaisitko, että koululiikunnassa olisi enemmän koulujen välisiä kilpailuja vai sporttipäiviä?

Odotukset

- Odotatko tulevia sporttipäiviä? Miksi?
- Haluaisitko, että sporttipäiviä järjestettäisiin useammin?
- Mitä uutta haluaisit oppia sporttipäivänä?
- Haluaisitko sporttipäiviin yksilö- vai ryhmäsuorituksia?
- Haluatko sanoa vielä jotain sporttipäivään liittyen?